

μο, τότε ρωτάς τί κάνει και τόν παρακαλείς να σου πη μερικά πράματα σχετικά με τούς τρόπους και με τὸ χαρακτήρα αὐτουνοῦ τοῦ ἀθρώπου, γιὰ νὰ ξέρης τουλάχιστο πὼς εἶταν αὐτὸς ὁ ἄθρωπος ἂν τύχη νὰ πεθάνη και δὲ σ' ἀφίση ἡ τύχη νὰ τότε γνωρίσης ἀπὸ κοντά. Ὁ γιατρός ὁμως σοῦ λέει: Περιμενε νὰ πεθάνη πρῶτα. Ἐπειτα ἀπὸ λίγες μέρες σὲ παίρνει ὁ γιατρός και σὲ πάει στὸ σπῆτι αὐτουνοῦ τοῦ ἀθρώπου ποῦ ἔχει πιά πεθάνει, κι ἀρχίζει νὰ κἀνη ἀνατομία στὸ κουφάρι του και σοῦ δείχνει τὴν καρδιά του και τ'ἄλλα του ὄργανα, σοῦ ἐξηγεῖ πολλὰ και σπουδαῖα πράματα γιὰ τὴ λειτουργία τῶν ὀργάνων τοῦ ἀθρώπου. Νομίζεις λοιπὸ, φίλε μου, ὅτι αὐτὸς ὁ γιατρός θὰ σὲ εὐχαριστήσῃ, ἢ ἀντὶ νὰ σοῦ ξηγήσῃ τὸ χαρακτήρα τοῦ ἀθρώπου σὲ διδάξῃ ἀνατομίας;

— Τὸ τελευταῖο βίβαια.

— Κι αὐτὰ ποῦ σοῦδειξε ὁ γιατρός δὲ θὰ μποροῦσε νὰ σοῦ τὰ δείξῃ και στὸ κουφάρι τοῦ τελευταίου σκλάβου;

— Βίβαια.

— Δὲ σοῦ φαίνεται λοιπὸν ὅτι καλύτερα θὰ εἶταν ἂν εἶχες ρωτήσῃς τὸ φίλο τοῦ πεθαμένου και ὄχι τὸν ἀνατόμο;

— Βιβαίότατα.

— Λοιπὸν ἀκούγε. Στὸν τόπο σου ἀκούω πὼς εἶναι διορισμένοι ἄθρωποι γιὰ νὰ μαθαίνουνε στὰ παιδιά και στοὺς νέους τὸν τρόπο και τὸ χαρακτήρα τῶν μεγάλων μας ποιητῶν καθὼς αὐτουνοῦ τοῦ Σοφοκλέη, και τῶν ἔργων τους, καθὼς τῆς Ἀντιγόνης, γιὰ νὰ τοὺς κάνουν νὰ συνεπαίρουνται και νὰ γίνονται καλοὶ και εὐγενικοὶ ἄθρωποι. Κοίταξε ὁμως καλὰ ἂν αὐτοὶ οἱ δασκάλοι δὲν κάνουν ὅπως ἐκεῖνος ὁ γιατρός. Ἐπειδὴ ὅταν οἱ νέοι ἐρθοῦν γιὰ νὰ μάθουν αὐτὰ ποῦ εἶπαμε, λέν οἱ δασκάλοι:— Στάσου νὰ τότε σκοτώσω πρῶτα. Ἀφοῦ λοιπὸ σκοτώσουν τὸ πνεῖμα τοῦ ποιητῆ ἀρχίζουν και διδάσκουν πολλὰ και σοφὰ πράματα: πὼς εἶναι δηλαδὴ ὁ σχηματισμὸς καθὲ λέξης, πὼς εἶναι τὸ μπλέξιμο καθὲ πρότασης, πὼς αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο εἰπώθηκε ἔτσι και πὼς μποροῦσε νὰ εἶναι εἰπωμένο ἄλλιως κι ἄλλα παρόμοια. Νομίζεις λοιπὸν, ἀγαπητέ, ὅτι ἐκεῖνοι ποῦ τ'ἔκουσαν αὐτὰ συνεπαρθήκανε γιὰ τὸν ποιητῆ, ἢ μήπως γυμναστήκανε μόνο στὴ γραμματικὴ και στὸ συνταχτικὸ;

— Νομίζω τὸ τελευταῖο.

— Και δὲ σοῦ φαίνεται ὅτι γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ

δὲν εἶταν ἀνάγκη νὰ πάρουν τ' ἀριστουργήματα τοῦ Σοφοκλέη, ἀλλὰ μπορούσαν νὰ χρησιμοποιήσουν τὰ ἔργα τοῦ καλοῦ μας φίλου Ξενοφῶντα π. χ. τὴν «Κύρου παιδείαν», τὰ «Ἑλληνικά» του, ἢ τὴν «Κύρου ἀνάβασιν»;

— Βεβαίότατα.

— Δὲ νομίζεις λοιπὸν, ὅτι οἱ νέοι αὐτοὶ δὲν πήγαν στὸ σωστὸ δάσκαλο; πήγαν δηλαδὴ σὲ φιλόλογο, ἐπὶ εἶχανε περισσότερο ἀνάγκη ἀπὸ παιδαγωγό;

— Μὰ τὸν κύνα ἔχεις δίκιο, Σωκράτη!

Ὁ Σωκράτης χαμογέλασε εὐχαριστημένος.

Στὸ ἀναμεταξὺ ξακολούθησε τὸ δράμα, και ὁ χορὸς ἀρχισε μὲ σκοποὺς συγκινητικούς νὰ ψέλνῃ: «Πολλὰ τὰ δεινὰ, κοῦδὲν ἀνθρώπου δεινότερον πέλει». κι ὅλος ἐκεῖνος ὁ κόσμος ἀκούγε μὲ κατάνυξη τὸ μεγαλόπρεπο αὐτὸ τραγούδι.

Ἄξαφνα μὲς στὴ μέση τοῦ τραγουδιοῦ κόπηκε ὁ χορὸς· ὁ Σωκράτης ἀγαναχτισμένος σηκώθηκε ὀρθὸς μὲ ἔκφραση μεγάλης ἀηδίας. Κάτω στὴ μέση τῆς ὀρχήστρας ἀνάμεσα στὸ χορὸ εἶχανε μπῆ ἕνα σωρὸ νέοι και γέροι μὲ μαῦρα σουρτοῦκα, μὲ ματογυῶλια, κάτι σαγλὲς και ἄνοστες μορφές, ποῦ οὔτε εἶχανε νοιώσει τί γινότανε στὸ θέατρο, οὔτε ἔβλεπαν οὔτε ἀκούγαν τίποτα ἀπὸ τὸ δράμα ποῦ εἶχανε διακόψει. Ἀγανάχτηση μεγάλη ἐπιάσε ὅλους τοὺς θεατῆς τοῦ δραμάτου.

«Ἐς κόρακας! Ἐς κόρακας!» φώναζαν ἀπὸ ὅλες τίς μεριές· σήκωναν τίς γροθιές γιὰ νὰ χτυπήσουν και μέσα στὰ σηκωμένα χέρια ξεχώριζες αὐγὰ και λεμόνια κι ἄλλα πράματα ποῦ μ' αὐτὰ θέλανε νὰ χτυπήσουν τοὺς παραξένους. Ἀλλὰ πρὶν ἀκόμη ἀρχίσουν αὐτὸν τὸν πόλεμο, ἄξαφνα και ὁ χορὸς και οἱ θεατῆς γίνηκαν ἄφαντοι. Εἶχανε διαλυθῆ σὰν καταχνιά.

Κάτω ὁμως στὴν ὀρχήστρα ἀρχισαν αὐτοὶ οἱ κύριοι μὲ βραχνές φωνές νὰ μιλάνε μὲ μεγάλη ὄρεξη. Σιγὰ σιγὰ ἀκούστηκαν οἱ φωνές και ἀπάνω στὰ ψηλότερα σκαλοπάτια τοῦ θεάτρου ὅπου ἔκαθον ὁ ξένος· φιλονεικοῦσαν γιὰ τὸ μεταχειρίσῃμα τοῦ δευτέρου ἀρίστου!

(Ἀπὸ τὸ Γερμανικὸ)

ΑΡΕΤΗ

## ΑΝΑΤΟΛΗ

Γιαννιώτικα, σμυρνιώτικα, πολιτικά,  
Μακρόσυρτα τραγούδια ἀνατολίτικα  
Αυπητερά,

Πὼς ἡ ψυχὴ μου σέρνεται μαζί σας!

Εἶναι χυμμένη ἀπὸ τὴ μουσικὴ σας

Και πάει μὲ τὰ δικά σας τὰ φτερά.

\*

Σὰς γέννησε και μέσα σας μιλάει

Και βογγάει και βασιδ μουσκοβολάει

Μιά μάννα· καίει τὸ λάγνο της φιλί,

Κ' εἶναι τῆς Μοίρας λάτρισσα και τρέμει,

Ψυχὴ ὅλη σάρκα, σκλάβο σὲ χαρέμι

Ἡ λαγγυμένη Ἀνατολή.

\*

Μέσα σας κλαίει τὸ μαῦρο φτωχολόι,

Κι' ὄλα σας, κ' ἡ χαρὰ σας μυρολόι

Πικρὸ κι' ἀργό·

Μαῦρος, φτωχὸς και σκλάβος και ἀκαμάτης,

Στενόκαρδος, ἀδούλευτος.— διαβάτης

Μ' ἔοῦς κ' ἐγώ.

\*

Στὸ γιάλο ποῦ τοῦ φύγαν τὰ καίκια

Και τοῦ μείναν τὰ κρίνα και τὰ φύκια,

Στὸνεῖρο τοῦ πελίδου και τοῦρανοῦ,

Ἄνεργη τὴ ζωὴ νὰ ζοῦσα κ' ἔομη,

Βουβὸς, χωρὶς καμιάς φροντίδας θέρημη,

Μὲ τόσο νοῦ,

\*

Ὅσος φτάνει σὰ δέντρο γιὰ νὰ στέκω

Και καπνιστῆς μὲ τὸν καπνὸ νὰ πλέκω

Δαχτυλιδάκια γαλανά.

Και κάποτε τὸ στόμα νὰ σαλεύω

Κ' ἀπάνω του νὰ ξαναζωιανεύω

Τὸν καημὸ ποῦ βασιδ ὡς τυρανῆ,

\*

Κι' ὄλο ἀρχίζει, γυρίζει, δὲν τελειώνει,

Και μιά φυλὴ ζῆ μέσα σας και λυώνει

Και μιά ζωὴ δεμένη σπαρταροῦ,

Γιαννιώτικα, σμυρνιώτικα, πολιτικά,

Μακρόσυρτα τραγούδια ἀνατολίτικα,

Αυπητερά.

(Ἀπὸ τὴν «Ἠγησώ»)

18 Θεριστῆς 1905.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

## ΨΥΧΑΡΙΣ

# Η ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ

Νὰ τοῦ πάρῃ τὸν ἀέρα του, νὰ τὸν ἀναγκάσῃ, δείχνοντάς του ἀνεντίληχτα, στὰ μάτια και στὰ μούτρα, τὸ κῆμά του, νὰ τὸν ἀναγκάσῃ, μπροστὰ σ' ὅλους, νὰ σκύψῃ τὸ κεφάλι και νὰ πέτῃ, χαμῶ. Ἀπὸ τὰ μαλλια του τὰ χτενισμένα νὰ τὸν τραβήξῃ στὰ δικαστήρια, ἐκεῖ νὰ δώσῃ λόγο. Ἴκει νὰ ξηγηθῇ. Ἀνέ, πὼς; Βλέπει σ' ἕναν ἄρρωστο ἕνα κοτζάμ πράμα, μὲ ν ἀκρατεῖα, μὲν ἀρρώστια δηλαδὴ ποῦ χρέος σου νὰ τὴν ξετσαπῇ, ποῦ χρέος σου νὰ μαθῆς ἀπὸ ποῦ ἔρθε και δὲ ρωτᾷ! Ἴτε ἀγροματὸς ἀμυθὸς, ἀτεχνος και τότες ἄς τὸν πετάξουνε ὄζω ἀπὸ τὴ σανατωπιὰ τὸν κομπογιαννίτη τὸν ὀλεθριό· εἴτε ξέρει και δὲ μιλεῖ, ξέρει και μέσα του χαίρεται ποῦ γλύτωσε μὲ τὴν ψιφτια, ξέρει και

\* Ἡ ἀρχὴ του στὸ 228 φύλλο.

ἦσυχά σκοτώνει· τότες λοιπὸν ἄς τσαλαπατηθῇ, νὰ μὴ σκοτώνη πιά.

Ὅχι! Ἀδύνατο! Δὲν μποροῦσε ὁ Ἀντρίας νὰ τὴν καταγγεῖλῃ. Τὰ δικαστήρια σὲ τίποτα περὶ σταση ἀθωώνουνε πάντα τοὺς γιατρούς. Νὰ τοὺς καταδικάζανε, λέει, δὲ θὰ τοῖμοῦσαν νὰ κάμουνε τίποτις, ἀκόμη και σὲ ὦρα μεγάλης ἀνάγκης· λέφτεροι πρέπει ν'ἔναι, λέφτερα τὰ κινήματα τους· ἐφτύνη καμιά. Τὰ γνώριζε ἀπὸ τὰ ὁ Ἀντρίας. Περπατοῦσε στὸ ἐργαστήρι του ὀλοένα και τὸν ἐπνιγε ὁ πικρός, ὁ ἀνυπόφορος λογισμὸς πὼς τίποτα, τίποτα δὲν μπορεῖ. Σ' ἀφανίζουμε και τὸς τρόπος δὲ σοῦ ἀπομνήσκεις ν'ἀφανίσῃς τὸν ἀφανιστῆ σου, νὰ μὴν ἀφανίξῃ κι ἄλλους ἀπὸ σένα. Ἡ ἀταξία τὸ λοιπὸν θὰ ξακολουθήσῃ και μὲ τὰ σπλάχνα σου θὰ θρέφεται, ἢ σὲ τρώῃ τὴν ὑγεία, τὴ ζωὴ. Περπατοῦσε ὁ Ἀντρίας κι ἄξαφν τὸν ἐπνιγε φόβος γιὰ τὴν Κατινούλα. Τὴν ποῦ ἔμαθε τί ἔχει, τώρα ποῦ κατάλαβε και τὸ γιατί, παραξένεταν περισσότερο. σὰ νὰ εἶτανε μαθὲς ἀρρώστια καινούρια, σὰ νὰ μὴν ἔγινε πέρσι, παρὰ σὰ ν'ἔγινε σήμερ σήμερ τὸ κακό, σὰ ν'ἔμελλε ἀμέσως νὰ παθῇ ἀπὸ δαφνο. Πῆρε ἀπάνω του, συμμύζωσε τὸ θυμὸ του, ἔπαψε τὸν περίπατο, μήπως ἀπὸ τὴν καμαρὰ της—εἶσι τὸ φαντασθῆσε

ἀκούσῃ τὰ βήματά του, τίς φωνές του, μήπως δὴ τὴν τρομερὴ ἀντάρα και ζαλιστῇ. Ἀνέβηκε ἀγαλία γάλια στὴν κάμερή του, πλάγιασε, κοιμήθηκε ἀχαμνά. Τὴν ἄλλη μέρα, τρίτη, ἔφτά τοῦ Σποριά, ἦσυχῶ, γαληνεμένο τὸ πρόσωπό του. Κατίβηκε ἡ Κατινούλα στὸ ἐργαστήρι, κάτι ἔβραψε μάλιστα σὲν καναπέ, ποῦ εἶχε ξηλωθῇ ἕνα κομματάκι τοῦ καντιφέ του. Τὴν κοίταξε ὁ Ἀντρίας. Τοῦ ἄρεσε ποῦ ἔβραψε ἴσια ἴσια ἐκεῖνη τὴ στιγμή· νὰ ποῦ διορθώνονται τὰ χαλκωμένα, μὲ τὴν πομινὴ, μὲ τὴ θέληση. Ἰχ! δὲν τὴ θάμαζε ἀκόμη ἀρκετῶ, δὲν τὴ θάμαζε ὅπως τῆς ἔπρεπε τὴ φτωχὰ τὴν κόρη ποῦ στὸ χωριὸ της τὸ φτωχὸ ἀναθροφῆ καμιά δὲ χάριξε κι ὡς τόσο ἡ καρδιά της εἶχε μέσα της ἕναν ἡμερο ἡρωισμό, μὲ γλυκειὰν ἀγγελωσύνη ποῦ δὲν τὴν ἀνταμώνεις οὔτε στίς πὶὸ καλαναθρεμμένες και στίς πὶὸ πλούσιες. Ὁ Ἀντρίας ἀποφασισε νὰ τῆς πῇ τὴν ἀλήθεια, τουλάχιστο γιὰ νὰ τῆς δείξῃ πὼς ἡ ἀρρώστια της δὲν εἶτανε ἀπὸ καμιά φυσικὴ τῆς διαθεση, ἀπὸ τὴ σύγκρασή της, ἀπὸ κανένα νόσημα τῆς φύσκας ποῦ ἀπλωχωρῶσε, πὼς εἶτανε ἀπ' ὄζω φερμένη, πὼς τὴν ἔφταιγε ξένο χέρι και πὼς εἶναι τρόπος, ἄλλο χέρι νὰ τα σιάξῃ.

**ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΞΕΝΑ ΟΝΕΙΡΑΤΑ**

Μεσουρνοῦσε τὸ φωτοπλευόμενον· χάμω καὶ γύρω ἄμμο· δέντρο πουθενά· ἔρημο ἀπέραντη· κ' ἐγὼ στὸ μέσο· ἡ κούρση μοῦχε κόψη τὰ ἥπατα, δὲν μπόρῃ να προχωρήσω· ξεπέζεψα· ἔγειρα στὸν ἥσκιο τῆς γκαμήλας μου νὰ ξανασάνω λίγο· κ' ἐκεῖ σὰ νὰ μοῦρθε κάπως γλυκὸς ὁ ὕπνος καὶ κοιμήθηκα· κ' εἶδα ὄνειρο, ἄ, σὰν τί ὄνειρο.

Πάνω σὲ κάποιο ἀερόστατο τάχα, ἐγὼ καὶ κάποιος φίλος μου σεργιανούσαμε ἓνα βασίλειο. Καὶ βλέπαμε· καὶ τί δὲ βλέπαμε· κάμπους ἀκαλλιέργητους, νερὰ ἀνεκμετάλλευτα· βουνα δεντροστύλιστα μὰ δυσκολοανέβατα· χίλιω δυὸ λογιῶ φρούτα ποὺ σάπιζαν στὰ ἴδια τους τὰ δέντρα ἀπάνω, καὶ τόσα ἄλλα— Μὰ σκιά ἀνθρώπου σ' ὄλα αὐτὰ ἀπάνω καμμία— Λές καὶ θανάτου πνοή φύσηξε καὶ τὰ ρήμαξεν ὄλα.

Καὶ μοῦ λέγει ὁ φίλος μου: "Ἄς πᾶμε κ' ὡς τις πολιτείες. Κατεβαίνουμε κι ὡς ἐκεῖ καὶ τί βλέπουμε. Χιλιᾶδες κόσμο, μιὰν ὄχλη, ἓνα κακὸ, νὰ τρέχουν στοὺς δρόμους μέσα, στίς πλατείες, στίς λέσχες, στὰ καφενεῖα, γυμνοί, ἐλεεινοί, τεμπέληδες, δίχως δουλειὰ κερμικὰ καὶ νὰ φωνάζουν «Κάτω τὸ Γῆλιο, κάτω τὸ Ψέμα. Γῆλιος δὲν ὑπάρχει».

Κι ἀνάμειο στὸν ὄχλο, γέροντες ἀσπρομάλληδες νὰ βγάζουν λόγο. Παρκαλέσα τὸν κυβερνήτη τ' ἀερόστατου νὰ τὸ χαμηλώσῃ γιὰ λίγο, κι ἀκούσαμε. "ὦ, κάλλιο νὰ μὴν ἀκούγαμε.

Ἄ ἡ νύχτα μὰς ἐγέννησε· τ' ἀδιάλυτο σκοτάδι εἶναι ὁ πατέρας μας· ἡ Τύφλα ὁ Θεὸς μας. Σ' αὐτοὺς θυσία πρόσφεραν οἱ παπούδες μας, σ' αὐτοὺς καὶ μεῖς θ' ἀφίσουμε τὴν ψυχὴ μας. Γῆλιος δὲν ὑπάρχει, ὁ Γῆλιος εἶναι ψέμα. Τὸ Γῆλιον τὸν φαντάστηκαν ὅσοι φτόνεσαν τὴν τύχη τῆς Γέννας μας. "Ὅσοι μελέτησαν τὸ κακὸ τῆς. Κι ἂν μέσα σ' αὐτοὺς βρισκονται καὶ δικοὶ μας, δὲν μπορεῖ παρά νάναῖ ἀλλοθρησκοί, παρά νάναῖ προδότες. Γι' αὐτὸ κι ἔς κρᾶξουμε ἀπὸ τὰ βᾶθη τῶ σπλάχνω μας: Ἀνάθεμα τὴν ψυχὴ τους.

- Κι' ὁ ὄχλος μὲ μιὰ φωνὴ « Ἀνάθεμα ».
- Ἀνάθεμα τὸ ἔργο τους. — Ἀνάθεμα.
- Ἀνάθεμα ποὺ τοὺς ἀκλουθᾶνε. — Ἀνάθεμα.
- Καταραμένο τ' ὄνομα τους.
- Καταραμένο καὶ τώρα καὶ στὸν αἰῶνα τὸν ἄπαντα.

Κ' εἶπαμε νὰ κατεδοῦμε γιὰ νὰ γνωρίσουμε κι

ἀπὸ κοντὰ τὸν παράξενο αὐτὸν κόσμο, καὶ κατεβήκαμε.

Μὰ τ' εἶταν τῆς τύχης μας νὰ δοῦμε ; "Ὅλους ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη δίχως μάτια· σωστὰ τυφλοπόντικα μ' ἀθρώπινη μορφή. Καὶ τοὺς δικαίωσαμε γιὰ τις ιδέες τους. Οἱ δύστυχοι τὸ Γῆλιο δὲν τὸν γνώρισαν, οὔτε καὶ τὰ καλὰ τῆς μέρας.

Καὶ τοὺς ρωτήσαμε· ποιοὶ νάναῖ οἱ τρισκατάρτοι ποὺ δὲν πιστεύουν στὸ σκοτάδι ; κι αὐτοὶ δείχνοντάς μας τὰ σκολεῖα καὶ τὰ παλαικὰ τους κιοιτάπια· «Νά, ὅσοι στήσανε πόλεμο μ' αὐτὰ καὶ δὲ δέχτηκαν τὴ θεῖα σφράγιση.»

Καὶ σὰ θελήσαμε νὰ μάθουμε καὶ τί εἶδους εἶταν αὐτὴ ἡ σφράγιση, μὰς πῆραν ἀπὸ τὸ χέρι καὶ μπάζοντάς μας μέσα μὰς εἶπαν «Νά ἐδῶ εἶναι οἱ μεγάλοι ἱεροφάντηδες τῆς γενιᾶς μας· ὅσοι πιστοί, πριχοῦ χαράξουν τὰ μάτια τῶν παιδιῶν τους, τὰ φέρνουν ἐδῶ καὶ λαβαίνουν τὴ Θεῖα σφράγιση.»

Κ' εἶδαμε, ὦ Θεε μου, τί φρίκη. Γέροντες ξεκουτιάρηδες μὲ τὰ τρεμουλιαστὰ τους χέρια νὰ βαστᾶν σφραγίδες πυρωμένες, καὶ νὰ στραβῶνουν μ' αὐτὲς τὰ μάτια τῶν παιδιῶν, καὶ νὰ λένε σὰν εἶδος ζόρκια· « Ἢ νύχτα μὰς ἐγέννησε· τ' ἀδιάλυτο σκοτάδι εἶναι ὁ πατέρας μας· ἡ Τύφλα ὁ Θεὸς μας. Τυφλοὶ οἱ γονεῖοι μας ζήσανε, τυφλοὶ καὶ σεῖς νὰ πεθάνετε.»

Κ' ἀκούγονταν ἐκεῖ μέσα κλάματα, κι ἀκούγονταν φωνὲς πόνου, καὶ γίνονταν χαλασμοὶ Κυρίου. Κι ὅσα παιδιά δὲν μπόρῃχαν νὰ βαστάξουν στὸν πόνο τῆς σφράγισης, ξέφεδγαν ἀπὸ τὰ χέρια τῶν πατέρων τους κ' ἀπὸ τις πολιτείες κι ἐρχόντουσαν στοὺς κάμπους κι ἀνέβαιναν στίς ντοῖμες τῶ βουνῶν, ἀφ' ὅπου καὶ ξαγνάντευαν τὸ Γῆλιο κ' ἔστηναν νέο βασίλειο, μὲ νέες θεωρίες καὶ νέο πρόγραμμα.

Αὐτοὶ γενόντουσαν οἱ κλλιερητάδες τῶν ἀπεραντων κάμπων, αὐτοὶ οἱ μελισσοκόμοι, οἱ πτηνοτρόφοι, οἱ χτηνοτρόφοι, οἱ τεχνίτες οἱ βιομήχανοι, αὐτοὶ ἦσαν ποὺ πλούταιναν καὶ τήραγαν τὸ νέο τους βασίλειο, καὶ ποὺ μὲ τῶνομα προδότες φέρνονταν στὰ χεῖλη τῶν ὄσω δὲ γροῖκισαν τὸ φῶς.

Καὶ θελήσαμε νὰ τοὺς συχαροῦμε· καὶ θελήσαμε νὰ τρέξουμε καὶ μεῖς μαζί τους, νὰ καμαρώσουμε τὸ ἔργο τους στοὺς καλλιερημένους κάμπους, ν' ἀνεδοῦμε στὰ βουνα τους, νὰ ξαπλώσουμε στοὺς ἡσκιερούς καὶ μυροβόλους κήπους, ν' ἀνασάνουμε τὸ δροσερὸ τους ἀγέρα, νὰ πιοῦμε τὸ κρυσταλένιο τους

νερό, νὰ ξανανώσουμε τὸ γαῖμα, νὰ προστέσουμε ζωὴ στ' ἀδυνατισμένο μας κουφάρι.

Μὰ μέσα σ' ὄλα αὐτὰ σὰν κάτι νὰ μ' ἔκαψεν ὑπερβολικὰ κ' ἐξύπνησα. Εἶταν ὁ Γῆλιος· ἡ γκαμήλα ἀπὸ ὦρα φαίνεται νῆταν πλαγιασμένη καὶ δὲ μοῦκαμε πιά ἦτικιο.

Guergueh 26. 3. 07.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΜΕΛ.

**ΑΠΟΚΟΣΜΟΣ**

*Κόσμο ποὺ ἔζησες, ποὺ ζεῖς καὶ ποὺ θὰ ζεῖς αἰῶνια  
 "Ὅσο τὸ πνεῦμα κ' ἡ ψυχὴ θὰ ζοῦν κι ὅσο τὸ Ὁραῖο,  
 "Ὅμορφος κόσμος κι ἄβλε, ποὺ ἡ ψυχὴ θεωρεῖς  
 Κι ὄχι τὰ μάτια, τῶν ἀνθῶν κόσμος καὶ τῆς ἀγάπης,  
 Τῶν ἀστεριῶν, τῆς σιγαλιᾶς, τῆς θύμησης, τῶν ἡσκιῶν,  
 Τοῦ "Ἠλιου καὶ φεγγαροῦ, τῆς Νύχτας ποὺ μαγεῖται,  
 Τοῦ ὄνειρου κόσμου, τῶν πουλιῶν καὶ τοῦ δικοῦ μου πόνου,  
 Στους κύκλους σου τοὺς φωτεινοὺς τῆς λευτεριᾶς ἀνασαιῶ  
 Καὶ χαίρομαι τις ὁμορφιᾶς τῆς ἔλξης κι ἀνταμώνω  
 Στὰ δροσερὰ τὰ πόσια σου τῆς λατρεμένης κόρης.  
 Πατήσια, "Αλωνόρης τοῦ 907.*

ΙΣΙΟΝΑΣ

ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΠ' ΤΟ ΒΟΣΠΟΡΟ

**Η ΒΑΡΚΑ**

Δεμένη πίσω σ' ἓνα μεγάλο βαπόρι· κατέβαινε περήφανη τὸ Βόσπορο. Ἐβλεπ' ὀμπρὸς τῆς τοὺς ἀφρούς ποὺ σκόρπιζε γύρω του τὸ βαπόρι καὶ νόμιζε πὼς ἐκείνη τοὺς σκόρπιζε. Ἐβλεπε πίσω τῆς τὸ γαλάζιο αὐλάκι ποὺ ἄνοιγε στὸ διάβα του ὁ μαῦρος ὁ γίγαντας καὶ νόμιζε πὼς ἡ πλώρη τῆς ἡ μικροσκοπικὴ χάραζε τὴ βαθιὰ, τὴν ἀτίλειωτη κείνη γρηκμὴ. Καὶ κατέβαινε περήφανη, φουσκωμένη γιὰ τὴ γληγοράδα τῆς καὶ γιὰ τὴ θαλασσοταραχὴ ποὺ σκόρπιζε γύρω. "Ἐτσι τοῦλάχιστο νόμιζε κείνη κι αὐτὸ ἔδειχνε τὸ περήφανο περπάτημά τῆς. Κάποτε ἔρριχνε κ' ἓνα βλέμμα περιφρονητικὸ στίς ἄλλες βαρκούλες ποὺ ζύγανε γιὰ μιὰ στιγμή καὶ ὕστερα τις ἄφινε πίσω, πολὺ πίσω. Ποῦ νὰ τὴν προφτάσουν ἐκεῖνες μ' ἓνα ὀλίγα σπρον μικρὸ πανάκι σὰ χιονάτες πάπιες ἢ μὲ δυὸ μικρὰ κοκκινοδορμμένα κουτιὰ, ποὺ τάραζαν ἡσυχα-ἡσυχα τὰ γαλάζια νερά! Ποῦ νὰ σκορπίσουν ἐκεῖνες ἀφρούς, ποῦ νὰ χαράξουν βαθιὰ αὐλάκια! Ἐκεῖνες μόλις χάραζαν μιὰ γραμμούλα ποῦ

Δὲ σταμάτησε τὸ βᾶψιμό τῆς ἡ Κατινούλα, ὅταν τᾶκουσε· δὲν κοντοστάθηκε· δὲν ἔλλαξε ὄψη. Πρώτη ἔννοια τῆς ὁ Κύριος. Τῶνοιωσε ἰδιοστιγμῆς πόσο θὰ χολόσκασε γιὰ τέτοιο κάμωμα. καὶ στὸν Ἀντρέα πῆγε ὁ νοῦς τῆς προτοῦ συλλογιστῆ τὸν ἑαφτό τῆς. "Ἄς μὴ συχιστῆ ὁ Ἀντρέας μὲ τὸ παραπάνω καὶ τῆς φτάνει. Μὰ τί τάχα ; Μήπως κι ὁ γιατρός ὁ ἴδιος, ὁ Ἄρτος ἐκεῖνος, μήπως ὅταν ἐρχότανε, δὲν ἔβαζε τὰ δυνατὰ του νὰ τὴν περιποιθῆ, δὲν τὴ βωτεύσει, δὲν τῆς μιλοῦσε πάντα ἐθγενικὰ καὶ φιλικὰ ; Σειθαρῆος ἀθροπος, κκαταδεχτικός. Γελαστικε, τί νὰ γίνῃ ; Ἐνα κκλὸ φέρσιμο, δὲν μποροῦσε ἡ Κατινούλα νὰ τὸ ξεχάσῃ. Κάποτες μαλιστα τὴν πείραζε ἡ μικρὴ, ποὺ τὸ στόμα του κανεῖς δὲν τολμοῦσε νὰ νοῖξῃ, ἄμα ὁ λόγος γιὰ κανένα πρόσωπο ποὺ ἔτυχε μιὰ φορὰ νὰ τὴν καλημερίσῃ. Γιὰ τὸ κρέμα τοῦ Ἄρτου μήτε παραπονέθηκε· χαμυγέλασε μόνο μὲ τὸ χαμυγέλο τῆς τάγαθὸ.

Σάστισε ὁ Ἀντρέας καὶ τὸν πῆραν οἱ λογιμοῖ. Ναι, καταλαβε ὁ ποιητής του τί θὰ πῆ ἀδικία καὶ θυμὸς· καταλαβε ὅμως συνάμα καὶ τί θὰ πῆ ἄδολη γυναικῆσια ψυχὴ— ἄχ! σὰ νὰ τὴν ἔβλεπε τώρα μπροστὰ του ὁ Ἀντρέας τὴν Ἀντιγόνη— μιὰ ψυχὴ ποὺ ἀπὸ μῆπος δὲν ξέρει, ποὺ ξέρει

μόνο καὶ μόνο νάγαλῃ.

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΗ'.**

**Τᾶδοξο τὸ ποτάμι.**

Ἡ Κατινούλα δὲν τὰ πῆγε ἀχαμνὰ τις ἀκάλουθες μέρες. Μὰ ὁ Ἀντρέας θυμότανε ἄξαφνα καὶ τὸ λόγο τοῦ γιατροῦ, πὼς ἔπρεπε δηλαδὴ νὰ τοῦ τῆ φέρῃ γιὰ νὰ τῆς ξανακολλήσῃ τὸ δίφραγμα, καὶ πάλε εἶτανε ὁ δύστυχος ἄνω κάτω. Σπίτι νὰ γίνῃ τέτοιο χειροῦργημα, μήτε νὰ τὸ στοχαστῆς. Ποῦ λοιπὸν ἔνοιωσε ὁ Κλυζιὸς νὰ τοῦ τῆ φέρῃ ; Στὸ νοσοκομεῖο ; Ἐτσι ἔλεγε ὁ Ἀντρέας· γνωστὸ κιάλας πὼς ὁ Κλυζιὸς ἀφωσιωμένος στὸ νοσοκομεῖο του, καθε πρωτὴ ἐκεῖ περνοῦσε δυὸ τρεῖς ὥρες, ὡς καὶ τὴν κεριακὴ τὸ πρωτὴ, μποροῦσε περιφρημα νὰ παρακολουθήσῃ τὸν ἄρρωστο, καὶ βέβαιο πὼς μὲ τοὺς βοηθούς, μὲ τοὺς μαθητὰδες, τοὺς νοσοκόμους, τοὺς ἑσωτερικούς κ' ἐξωτερικούς, μὲ τὰ χρειαζόμενα μπόλικα ἐργαλεῖα, μὲ τις σάλεις τις πίτηδες κα μωμένες, μὲ ὅτι πρόσταξες ἀμέσως στὴ διάθεσή σου, καταλληλότερο μέρος ἀδύνατο νὰ φανταστῆς. Ἐλα

δὰ ὅμως ποὺ εἶτανε νοσοκομεῖο, κι ὁ Ἀντρέας δὲ λησμονοῦσε τὴν ἔλευσιν, τὴν ἐντύπωση ποὺ τοῦ εἶχε δώσει ὁ Μπούνιος, ὅταν τοῦ ἔφερε κι ἀφτουνοῦ τὴν Κατινούλα νὰ τὴν ζετᾶσῃ— καὶ νὰ μὴν τὴν ζετᾶσῃ. Ἀλήθεια ποὺ ἔλλαξε ὁ γιατρός, κι ὁ Κλυζιὸς ἔκανε τὸ χρέος του ὅπως μήτε φαντάστηκε ποτὲ του νὰ τὸ κάμῃ ὁ Μπούνιος. Δὲν τὸ ἄρεζε ὡς τόσα ποὺ δὲν τὸ ἄρεζε ὁ Ἀντρέας. Τοῦ φαίνονταν σὰ νὰ τοῦ παίρνανε, σὰ νὰ τοῦ κρπαζᾶνε ἀπὸ τὰ χέρια του τὸ παιδί του, μιὰ καὶ τὴν ἄφινε μόνη τῆς ἀλάκαιρη βδομάδα, δίχως ὁ ἴδιος νὰ φροντίξῃ γιὰ τὰ συνηθισμένα τῆς. Μπιστοσύνη ὁ ἄθροπος εἶχε στὸν ἑαφτό του, καὶ μὲ τὸ δικιο του, γιὰτὶ ὁ πατέρας βλέπει πράματα ποὺ ξένο μάτι δὲν τὰ βλέπει. Δίσταζε κ' ἡ Ἄννα. Τί ; Θὰ τὴν παραδώσουνε ξανά στὸν Κλυζιὸν ποὺ τὴν ἀπορᾶσισε πέρσι ἄψε σῆσσε, προτοῦ ἀκόμη τῆ δῆ. ποὺ καὶ φέτο ἔδραζε καινούρια γνώμη γιὰ τὴν ἀρρώστια τῆς, πάλι σὲ μιὰ συνέλεψη τῆς Ἐταιρίας ; Νὰ μὴ μὰς τὴν πασαπατέθουνε δὰ καὶ καθε χρόνο, γιὰ νὰ μὰς τὴν ἀφανίσουνε στὸ τέλος. Φτάνουνε ὅσα μὰς σκάρωσε καὶ ξεσκάρωσε ὁ Ἄρτος.

Σωστὰ τῆς Ἄννας τὰ λόγια καὶ ὀρόνιμα. Ἡ Κατινούλα ὅμως σὰ νὰ τὸ εἶχε ὀρεξῆ νὰ δοκιμάσῃ.



έσβυσε στη στιγμή. Ένώ εκείνη έφευγε, σκόρπιζε άφρους, τάραιε τη θάλασσα, χαράζε β:θιά, άτέλειωτα αύλάκια !. Μά, θά πητε, με ξένη δύναμη, μά δεμένη στό βαπόρι. 'Αδιάφορο ! Φτάνει πού τά κύματά της κυλούσαν ώς εκεί κάτω μακρυσά και λέγανε τραγουδιστά τη δύναμή της στά χαλίλια της άκρογιαλιάς ! Καί, νά ποιμε την άλήθεια, δέν είναι ούτε ή μόνη, ούτε ή πρώτη βαρκοϋλα πού ξιππάζεται και φουσκώνει για ξένη δύναμη και για ξένη άξία. Πόσες βλέπω καθ: μέρα νά κατεβαίνουν τό Βόσπορο με την ίδια περιφάνια, με τό ίδιο τουπέ !...

Βάρκα βαρκοϋλα ! Καί τί θά γίνης σά σπάση τό σκονί ; και σά ρίξη την άγκυρα τό βαπόρι, έσύ τί θά κάμης ;... Θ' άπλώσης τό παννάκι σου σά χιονάτη πάπια ? Θ' άρχίσης με τά μικρά σου κοκκινοδαμμένα κουπιά νά χτυπάς την ήσυχη τή θάλασσα ;

Βόσπορος ΧΡΙΣΤΟΣ ΔΕΛΤΑΣ

**ΣΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»**

τό γραφείο και στό βιβλιοπωλείο του Σακέτου (όδός Σταδίου, αντίκρου στη Βουλή), πουλιούνται ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ τό ένα και 1,25 φρ. γρ. για τό έξωτερικό, τάκλειστα βιβλία : του ΨΥΧΑΡΗ «Τένειρο του Γιαννίτη» — του ΠΑΛΑΗ «'Ηλιος και Φεγγαρι» — του ΦΩΤΙΑΔΗ «Τό γλωσσικό ζήτημα και ή 'Εκπαιδευτική μας άναγέννητρα» — του ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ «'Ιστορία της Ρωμιοσύνης», «Μαζώχτρα και Βρουκόλακας» και «Νησιώτικες 'Ιστορίες» — του Δ. ΤΑΝΤΑΔΙΑΗ «Οί σκιές μου» — του Χ. ΑΝΤΡΕΑΔΗ «Ο Μέγ' Αλέξανδρος» — του ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΗ «τό 'Ανεχτίμητρο» (δράμα) — του ΗΛΙΑ ΣΤΑΥΡΟΥ «Φρογκεία και Πατρίδα» — του ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ «Τά Πλάτα και τά Κονιουριά» — του Γ. ΑΒΑΖΟΥ «'Η ματιά» — του Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΛΟΥ «Ζωντανά και πεθαμένα» και «Ο 'Ασωτος» (δράματα) — του ΛΟΓΓΟΥ «'Αφνης και Χλόη» (μεταφρ. Βουτιεριδής) — του ΕΥΡΥΠΙΑΗ «'Η Μύθει» (μεταφρ. Περιγαλιότη) — του ΣΟΦΟΚΛΗ «δ Αίας» (μεταφρ. Ζήσιμου Σιδερά).

Η ΙΛΙΑΔΑ μεταφρασμένη από τον 'Αλεξ. Παλλη δρ. 2 και φρ. 2 1/2 για τό έξωτερικό.

Ο ΑΘΡΩΠΙΝΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ της κ. 'Αλεξάντρας Παπαδόσκου, χρυσοδεμένος, δρ. 1 1/2 και φρ. 2 για τό έξωτερικό.

Τού ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ «'Ιαμβοί και 'Ανάπαιστοι» — «Τρισυγένη» — «Γράμματα» — «'Ασάλευτη Ζωή», 6 φρ. αντίς 12 πού πουλιούνται στά βιβλιοπωλεία Για τίς έπαρχίες τ,50 και για τό 'Εξωτερικό 7 φρ. γρ. δίχως άλλο έξοδο για τά ταχυδρομικά.

Τού ΙΔΑ «Μορτύρων και ήρώων αίμα.» δρ. 2.

Τού Γ. ΜΑΡΚΕΤΗ Πλουτολογία (Δρ. 1) — Κριτική του άξολου λογισμού του Κάντ (δρ. 1) — Τό δασμολογικό ζήτημα στην 'Αγγλία (λεφτά 50).

Της κ. ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ 'Από τον κόσμο του σαλονιού και οι δύο άντατοι δρ. 3.

Τού ΗΛΙΑ ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΗ 'Ο Προσκυνητής δρ. 1

την ύγεια της ληχταρούσε τό κορίτσι κ' ένα ψυχρόμητο μυστικό της έλεγε πώς έτσι θά γλυτώσῃ. Τήν τάξη την άγαπούσε κι άφτή, σόν τόν 'Αντρέα. Ήθελε τώα νά μπῆ σέ τάξη και ή τρ:μερή άκρα τεια πού της χαλνοσε τά παντα. Τί νά κομη δ' Αντρέας ; 'Ανοπόφορο του εΐτανε νά δισταζῃ, κι από την άλλη μεριά δέν τόλμιυσε νά πῆ τίποτε. Τήν περίφημη την τρίτη, έφτά του Σπυριά, μ' όλα της τά βράψιματα, μ' όλο της τό κίφι, της πόνισε ή πληγή. της πόνισε, ύστερις από τό γέμα, και τάντερό της άριστερα, μά ή θερμοκρασία καλή, 36°1 — 37°4. την τεταρτη, όχτώ, έννοιωσε ξαλαφρωμένη, χαροίμενη, ζωντανή, κ' ή θερμοκρασία 36°6 — 37°4. την πέμπτη, έννια, λίγος πονακί φαλος πού από τό πρωί έρχισε και δέν έπαθε, άν και λαφής λαφής. ζαλιζ:τανε καθ: τόσο, άκόμη και χωρίς νά σκίψῃ. κούραση της έκοσφε τά γόνατα. ή θερμοκρασία όμως δέ σαλιβε, 36°4 — 37°4. Κ' ή θερμοκρασία κατε σημαίνει.

— «'Ας πεταγοϋμε, σποχαστηκε δ' Αντρέας, μιá στιγμή στό νοσοκομείο. Κατόπι βλέπομε. Τι μάς κοστίζει ; 'Ασκημα δέν είναι ή Κατινούλα, τό κάτω κάτω.

Λαιπόν και νά πάω δέ θά πῆ πώς τη χειρουργήσανε κιόλας».

**Ο ΝΟΥΜΑΣ,**  
**ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ**  
**ΣΥΝΤΡΟΜΗ**

Για την 'Ελλάδα Δρ. 10.—Για τό 'Εξωτερικό φρ. χρ. 10.

20 λεφτά τό φύλλο λεφτά 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ : Στά κίσκια της Πλατείας Συντάγματος, 'Ομόνοιας, 'Ιπουργείου Οικονομικών, Σταθμού Τροχιδόδρομου, ('Οφθαλμιατρείο), Βουλής, Σταθμού ύπόγειου Σιδηρόδρομου ('Ομόνοια), στό κυπνοπωλείο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα), 'Εξαρχεια, στα βιβλίο-πωλεία «'Εστίας» Γ. Κολάγου και Σακέτου (όδός Σταδίου, αντίκρου στη Βουλή). Στό Βόλο βιβλιοπωλείο Χρυσιόπουλου.

'Η συντρομή πλερώνεται μπροστά κ' είναι ένός χρόνου πάντα.

**ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ**

'Αλλαγή και Μερκούρης—'Αόγια άπλέρωτα—'Οι Κρητικοί—'Ο πρώτος έπιλαχών.

Ο ΜΕΡΚΟΥΡΗΣ βγήκε και τρίτη φορά Δήμαρχος. Τιμή στους 'Αθηναίους πού δέν παρασυρθήκανε από τό άσυλλόγιστο «'Αλλαγή», μά υποστηρίξαν τον άνθρωπο πού στή σημαία του έγραφε με μεγάλα γράμματα τη λέξη «'Εργασ και ζήτης μ' έργα κι όχι με λόγια και με κοφίτες ύπόκεισες νά δημαρχέται. 'Εργα έκαμε κ' έργα θά κάμει δ Μερκούρης κι ά βρεθεί φιλότιμη Κυβέρνηση νάν του ψηφίσει τό νομοσκέδιό του, μά μέρα ή 'Αθήνα πολλά θάν του χρωστέει κ' οι 'Αθηναίοι μ' όλο τους τό δικιο θά περιφρανεύονται για τον όρχοντα του Δήμου τους.

'Εκεινο όμως πού καταλάβαμε, και κείνο πού θά κατάλαβε κι δ ίδιος δ Δήμαρχος, από την τελευταία έκλογή είναι πώς δέν πολεμήθηκε από Πιργιούς αλλά από 'Αντιμεμ:ονητικούς, από ανθρώπους δηλ πού τον πολεμήσανε λυσασμένα όχι γιατί θέλιανε τον Πυργή για Δήμαρχο, αλλά γιατί δέ θέλιανε τό Μερκούρη. Και νά σάς ποιμε την άλήθεια, την αντίδραση αυτή δέν τη βρισκόμμε κι διωσδιόλου άδικολόγητη, κι άν την καλοσυλλ:γιστεί κι δ Δήμαρχος θά συμφωνήσει μαζί μας.

Και πρώτα πρώτα την αντίδραση του τη γεννήσανε μερικά πρόσωπα της ύπεροσίας του, ή γνωστή δηλ κλίκα του πού όχτώ χρόνιά δούλεψε πώς νά γιομίσει την τσέπη της και πώς νά κάνει τό Μερκούρη τόσο αντιπαθητικό ώστε πολλοί νοικοκυραίοι νά σπῃ λένε «δὲ μαυρίζω τό Μερκούρη, αλλά μαυρίζω τό δεινά κα. τον τάδε υπάλληλό του» Λέντερο λάθος του, ίσως μεγάλο κι αυτό σάν τό πρώτο, είναι πού ανακατώθηκε στην πολιτική, γιατί δέν έννοιωσ πώς οι 'Αθη-

ναίοι τον θέλουνε για Δήμαρχό τους κι όχι για κοματάρη πολιτικό. Αυτό είναι τό δυό σπουδαιότερα λάθια του, κι ά γράψει τώρα τη λέξη «'Αλλαγή» στή σημαία του δέ θάν του την πάρει ποτέ κανείς τη Δημαρχία και θά μπορούσει μιá μέρα νάν την άφίσει κληρονομιά και στά παιδιά του, καθώς τότενιεύεται.

Οι ένκατό της κλίκας του τυράντισαν την 'Αθήνα όχτώ χρόνια. 'Ας άποστρατευτούνε τώρα αυτοί κι άς έρθουν άλλοι ένκατό νάν την τυρανίσουνε στην τρίτη Δημαρχία του. 'Ο κόσμος ζητάει την «'Αλλαγή». 'Ας του τη δώσει δ Γ:διος δ Δήμαρχος, παίροντας για σύβολό του τις λέξεις «'Εργα κι 'Αλλαγή»

★

ΤΑ ΛΟΓΙΑ μας αυτά πρέπει νάν τά έχτιμάσει δ Δήμαρχος, άφού του τά λένε άνθρωποι πού τον άγαποϋν και πού συνήθιτανε νά λένε την άλήθεια, όσο σκληρη κι άν είναι. 'Ετσι βέβαια καμιά φημερίδα δέν του μιλῃσε, ούτε από κείνες πού τον υποστηρίξαν, ούτε από κείνες πού τον πολεμήσανε. Ξέρει γιατί τον υποστηρίξαν και θά σιχαίνεται από μέσα του, καθώς θά σιχαίνεται και για τίς άλλες, άφού ξέρει γιατί τον πολεμήσανε. Νά πού βρίσκεται σήμερα μιá φημερίδα νάν του μιλήσει ειλικρινά, μόνο και μόνο γιατί τον έχτιμάει, γιατί έχτιμάει τη δουλιά του και γιατί θά λυπηθεί κατάκαρῃ νά δει μιá μέρα νά γκρεμοτσκιστεί από τό Δημαρχικό αξίωμα ένας άνθρωπος, όχι γιατί'εταν ένίκανος γι' αυτό, αλλά γιατί δέ φέρθηκε γνωστικά σέ μερικά ντελικάτα ζητήματα.

★

Ο ΜΑΝΟΣ και οι άλλοι πολιτικοί της Κρήτης νά βάλουν τά δυντά τους, νά μιλήσουνε, νά παρηκαλίσουνε, νά συμβουλίψουνε, νά φοβερίσουνε, νά μεταχειριστούν κάθε μέσο, ώστε σ' άλλη έκλογή, είτε Δημαρχική, είτε Βουλευτική, νά μῆν ξεμυτίσει ή Κρητική μαγκούρα στους δρόμους της 'Αθήνας.

Είναι ντροπή ένδικη τά πηληκίρια της Κρήτης, οι Τουρκιόφιλοι και Βουργαροόφιλοι Κρητικοί, νά γυρίζουνε στους δρόμους της 'Αθηνς τη μέρα της έκλογής, κρημώνοντας τό τιμημένο ζωνάρι τους για καυγά και τρομάζοντας τον κόσμο με τις τρομερές μαγκούρες τους.

Οι Κρητικοί άρχίζουνε νά γίνονται αντιπαθητικοί στην 'Αθήνα κι άκούστικε πολλούς νά λένε την Κερικη πώς θῆναι συφορά νά ένωθεί μιá μέρα ή Κρήτη με την 'Ελλάδα. Βαριά ή λέξη, μα ά; δφρονται κείνοι πού μπήσανε άιμα τους λεβεντηδες της Κρήτης στά έκλογικά κρηναβάλια μας και μεταμορφώσαν τους γενναίους πολεμιστίδες σέ χυδαίους μπράβους.

★

ΆΛΛΟ είδος άρρώστιας αυτή ή δημαρχομανία του Πυργή. 'Αφού δέν τά κατάφερε νά συγκινήσει τον κόσμο και νά βγει Δήμαρχος από τις κάλπες, ζήτησε νάν τονε συγκινήσει με τό συλλαλητήριο της Τετάρτης, τό κωμικό κι άδικολόγητο, και νά βγει Δήμαρχος από τους δρόμους. Ξέρει-

να κοιτάξη την Κατινούλα είτε σπίτι τους άφτό έμοιάζε σάν αδύνατο είτε σέ μιá κλινική όπου τον είχανε συμφωνημένο τρεις φορές τη βδομάδα. δέν του τό συμβούλεψε διόλου δ γιαι:ός. πουθινά πιδ σίγουρα λείε παρά στό νοσοκομείο. Του Εήγησε και πώς γίνεται τό χειρουργημα. Τό χειρουργημα ! Νά ως τόσο πού συνήθιζε άγκλια γαλια δ' Αντρέας στην ιδ:α σά νῆμελλε πιά και νά γίνῃ. Τήν κερικη, δώδεκα, 36°2 — 37°4. 'Ο καιρός ωραίος. βγήκε ή Κατινούλα νά περπατήση στό μπαξεδάκι και στην άβλή με τη Μοιρίτα και τον 'Αντρέα. μά ή κούρασή της ύπερβολική και καθ: φορά πού την έπιανε, όλοι τους, ή Κατινούλα, ή 'Αννα, δ' Αντρέας βλέπανε πώς έτσι νά την άφήσουνε δέν μπορούσε. και πώς έπρεπε κῆτι νά κἀμουνε. Τίποτε όμως θετικό δέν κανανε. Καί βρασνίζ:τανε δ' Αντρέας. Τη δεύτερο δεκατρείς, έπρεσε ή κούραση. άλλάζε παλε γνώμη δ' Αντρέας. 35°8 — 37°8. Παράξενο. 'Από τό πρωί στό βραδι δύο βαθμοί διαφορά. Τελειωσ άλήθεια κ' ή άδιαθεσία ψυχα ήσυχα. Ήρθε την ίδια μέρα δ κ. Καρλιέρης. γνώριζε τον κ. πτό και θά είχε καμια ύποψη δ φίλος, επειδή έβαλε τον Καρλιέρη νά πῆ του 'Αντρέα πώς κπορούσε ταχα πού δ κ. 'Ολπιέρης δέν άποκριθηκε σ' ένα γραμμα του.

Ηούχασε δ άνθρωπος πού βρήκε τον τρόπο κάτι νά κάμῃ, χωρίς νά καμη τίποτε, όπως τό θαρούσε δηλαδή. 'Ετσι μάς τρεβῆζ καποτες άθιήτῃτά μας ή ζωή και παμε παμε, ώς πού φτάσιμμε κεί όπου δέν είχαμε ύποψη πώς θά καταντήσουμε μιá μέρα. 'Ετσι πῆγε κι δ' Αντρέας στό νοσοκομείο. 'Εβρίξε μια ματιά στη σακχ του Κλυζιού, μίλησε με τις νοσοκομες. δέν ίθουσιαστικες. Συλλογήστικες όμως πώς με την προστασία του Κλυζιού, με καμκρα ιδ:κίτερη, βολέβουνται πολλά. Μ' άφτό παρηγορήθηκε, σά νά τό είχε κιόλας. άποφασισμένο πώς θά την παρουνε στό νοσοκομείο και του άπομνησκε μονοχα νά ξεκαθαρίση τζήτημα της ιδιαίτερης καμρας. Κυματακια κυματαλιά ή θλασσα όλο άνιβαινε. Τήν παρσε εβή δέκα, μεγάλη κούραση, μά πού είχε τό λόγο της, και 36°2 τό π:αῖ γράφει δ' Αντρέας του Κλυζιού τό βραδι, 38° καλο έκαμε πού έγραφε ! Τό σαββατο, έντεκα, έφοκαξ έφοκαξ. χωρίς κανέναν πόνο. άδισθέησε τό παιδί. 31 3. τάπογεμα, πού τη θερμομέτρηση. καθως είπαμε, διό ζο:ές, 37°7 1/2, 37°8. Στάνομεταξύ πῆγε δ' Αντρέας, σπου Κλυζιού πού τον π:όμμενε ύστερις από τό γραμμα του. Τον παρακαλεσε, γιατί κ' ή 'Αννα έτσι έλεγε,

τε όμως γιατί έγινε το περίφημο αυτό συλλαλητήριο ; Νά σάς το πούμε. Για να βγάλει λόγο ο Πυρρής. Είχε κακοσυνήθειαι ο άνθρωπος με τους προεκλογικούς λόγους κ' ήθελε να βγάλει και μερικούς μεταεκλογικούς. Καλά τ' είπε κάποιος πώς ο Πυρρής έβαλε κάλπη για ρήτορας, κι όχι για Δήμαρχος, κ' επειδή οι 'Αθηναίοι, θέλανε Δήμαρχο, ψηφίσανε το Μερκούρη.

Είπαθηκε κι αυτό από Μερκουρικά σε Πυρρικά - Τι παραπονίζεστε αφού ο υποψήφιος σας ήρθε πρώτος επιλαχών ;

Πρέπει να ξέρετε όσοι ζητε μυχρία από την 'Αθήνα ότι, δω εΐτανε οι υποψήφιοι, Μερκούρης και Πυρρής, ώστε β'ύτερος επιλαχών δεν μπορούσε να υπάρχει.

## ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙ ΟΙ «ΓΕΡΟΙ»

'Αξιοθρήνητη ή κατάσταση του έλληνικού θεάτρου. 'Απάνω σ' ένα χρόνο ούτε ένα έργο της προκοπής. Βασιλεύει ή επιπολαιότητα, ή αλαφρότητα και ή ζεστοπωσιά - σ'ωστή καλλιτεχνική χρεωκοπία. Ποιός έφερε αυτή την έλεεινή κατάσταση ; - Οι γέροι, κανείς άλλος. Βεβαία δεν είναι οι κ. κ. δασκαλοι, που μας βασανίζανε ένα καιρό με καθαρέβουσα, διαγωνισμούς και βυζαντινά δράματα. Αυτοί 'μερέφανε, τ'ώρα μάλιστα που ο τελευταίος τους κλείστηκε σ'α στοιχειό στο Βασιλικό απ' όπου διώχνη: αλύπητα το κόσμο, - αλλά μια άλλη κατηγορία : οι κ. κ. Ramolies, που γυρεύει να μας επιβάλη το σαχλό και βρωμερό γούστο της και να χαμηλώση το θέατρο ίσα με το υπόγειο του Μεγάλου 'Αλεξάντρου. Είναι πιο επικίντνοι. αυτοί οι γέροι, γιατί το τραγούδι που σφυράνε με το σουραύλι του τραγοπόδαρου θεού, γαργαλάει τ'αυτιά των πολλών που δ'πως ξέρομε κρίση καμμιά δεν έχουν.

Οί φανατικοί άφτοι λάτρηδες της επιπολαιότητας, του χυδαίου και της γύμνιας, όχτρεύονται τή μεγάλη και ψηλή τέχνη γιατί δεν τή χωράει το λίγο μυαλό του στενού εγκέφαλου που έχουν. Τους είναι όχληρή, και προσπαθούνε να πνίξουν ως και αυτό το λίγο που έβγαλε και βγαζει ή φιλολογία μας. Που παίζονται τα έργα του Καμπύση ; Είναι οι ίδιοι που στή «Βουλιαγμένη καμπάνα» ροχαλίζανε, οι ίδιοι που φεύγανε άμέσως στην άρχή απ' τον «'Αμυζή 'Ενσελ» γιατί τους μύριζε λάχανο το μιλιέου (και όχι πατσουλι) οι ίδιοι που πειραζότανε ή ήθική τους όταν ο Βαλεντίνος έλεγε τή Μαργαρίτα «Πόρνη». Οί ίδιοι τέλος πάντων που με το

νερούλαστο γεροντικό μυαλό τους, βλέπουμε στον 'Ιψεν, στον άθνατο ποιητή της αλήθειας και λευτεριάς, μονάχα ένα συγγραφέα της κληρονομικότητας.

'Ανθρωποι άνίκανοι να νοιώσουν και να αίστανθουν μια ψηλή ιδέα, που περάσανε τή ζωή τους με ίπποδρόμιο, μπαλέτο, έπερέτα και θεάματα ή Ια Guy, που πάνε γυρεύοντας να ζωντανέψουν έστω για μια στιγμή τα μαρμμένα αιστήματά τους με ύποιαδήποτε χυδαία συγκίνηση. Το μισόσκεπο και μισόγυμνο τους μαγεύει, το μπιτ ζετοίπωτο τους ένθουσιάζει και τότες ή άπεδλακαμένη φαντασία τους λαβαίνει μια λάμψη ζωής - και ξαναπεθαίνει πάλι.

'Όταν - χωρίς καμμιά ανάγκη - κατακλύχνη ή Νέα Σκηνή και βρέθηκε από σοβαρό θέατρο που είταν, άνεάμα με την ταραντέλλα και τον κινηματογράφο, παίζοντας τις Κοραλίες και άλλες συντροφίες, οι γέροι τή χαιρετήσανε ως το ζημέρωμα μιας νέας, μεγάλης έποχης. 'Από τότε ο κόσμος π'ρασούθηκε και έννοσι μόνο να βλέπη τή «dame de chez Maxime».

Μέσα κει και ίπποδρόμια και όπερέττα και τή γύμνια του μπαλέτου βρίσκουμε Τα λίνε έξυπνα έργα, με τέχνη - Λοιπόν ούτε έργα είναι ούτε έξυπνα, και τέχνη καμμιά δε δείχνουν. Είναι απλούστατα άναμασάματα της παλιάς γάσσας Labiche κ. λ. που προσέσανε το σύζυγο που άπατ' τή γυναίκα του και τήν παθαίνει ο ίδιος - ιστή δεύτερη πράξη βγαίνει με τα σ'ώβρακκ) τήν άπαραιτήτη μίζερη τήν πεθερά και στο τέλος τήν κικύτα που γδίνεται τσιτσιδι άπάνω στή σκηνή.

Μια δεδεκάδα καλαμπυρία και μπόλιχο πιπέρι. Λύτη είναι ή Μαγιονέζα που σεβείρουνε οι καλοί μας καλλιτέχνες με μεγάλη προσπαθεια να μη παρεξηγηθούν, «ως προς τα διαφορέμενα» και να τους νοιώση και ο τελευταίος τσορπατζής.

'Η Μαγιονέζα αυτή όσο καλή γεύση και ν'αχη - καταστρέφει όμως και το γερότερο στομάχι, και οι διευθύνοντες τα σχολεία αυτά που μορφώνεται και διδάσκαται ο κόσμος, σκαθουνε το λάκκο τους, γιατί όχι μόνο ή παραγωγή δεν είναι μεγάλη (ένα αύγο το έτος κάνει ο μεγάλος Feydeau, και αυτό καμμιά φορά κλούβιο) αλλά οι γέροι θα γυρέψουνε περισσότερο πιπέρι. Πιο πολύ πιπέρι όμως απ' ό,τι έχει επάνω της ή «Μαζίμιος κυρία» χωράει ;

Τό Πιρίσι και τα μεγάλα κέντρα που έχουν κινητό πληθυσμό 1,000.000 και άλλα 4. έκατομ. κκ -

τοίκους, μέσα στα 50 θέατρα έχουν και ένα, το πολυ δυό, που φιλοξενείται το δραματικό αυτό κατακάθι. 'Εκει θα πάει ο έπαρχιώτης, ο ξένος, νάβρη τήν κοκκότα.

'Εχουν το λόγο τους τα θέατρα αυτά, όπως πολλά ιδρύματα παρόμοια ωφέλιμα. ζήτημα είναι όμως αν ή 'Αθήνα πρέπει ν'αχη κι' αυτή. 'Ας το κάνουνε οι γέροι άποκλειστικώς για τους το ιδανικόν αυτό θέατρο, που με τήν ίσχυρή προστασία του έκφυλλισμού και της Κύπριδος θ' αναπτύξη πολύ καταλληλα τον τόπο.

Μά συ νεολαία, που τόσο γενναία έκαψες τα προγράμματα της 'Ορίστείας που τ'ρώπασες ; - π'ίσω απ' τα μισοφύρια της «dame Maxime» και σύ ; Εύγε σου !

Le chevalier. q. p. p. l. g.

## ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Λέαντρου Κ. Παλαμά ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ. 'Ο άγαπημένος ποιητάκος μας, ο γιος του μεγάλου μας Παλαμά, έβγαλε σ'ε τόμο τα «Πρώτα Τραγούδια» του - τους δημοφους και καλοδουλεμένους στιχους του που πρωτοτυπώθηκαν στο «Νουμά» και διαβαστήκανε με τόση χαρά από τους άναγνώστες μας. Στις τρεις μεγάλες χάρες που δόκιμασε τώρα τελευταία ο Λέαντρος, να πάρει το άπολυτήριό του από το Γυμνάσιο, να βγάλει τή ντυστικά παιδικάστια ρούχα και να φύγει για τήν 'Εθ'ρηπη, προστίθεται και τέτ'ερτη χαρά - κι αυτή θ'αν τήν λογαριάζει για τή μεγαλύτερη - να βγάλει σ'ε τόμο τ'α τραγουδάκια του. Εύτυχισμένο παιδί, που τόσο δημοφ' μπάνει σ'ε δεύτερη περίοδο της ζωής του. Οι στιχοι του μας άρέσανε πολύ σαν τους διαβάσαμε στο «Νουμά» και μας άρέσανε ακόμα περισσότερο τώρα που τους κμαρώνουμε συμαζωμένους σ'ε βιβλίο. 'Ομορφα δείγματα που μας ταζουνε γενναία δουλιά για τα κατοπινά τα χρόνια. Και τίτσι θ'άνει, και πρέπει ν'άνει, ή δουλιά του Λέαντρου. Είναι γιος του Παλαμά. 'Ο κόσμος λοιπό ζητάει πολλά από εαυτόνε. Και γι' αυτό θα θέλομε να μη βιαστέ να τυπώσει τους στιχους του, να μην τους φανερώσει καν άκόμα, αλλά να μένει κ'οιμένος, μελετώντας, γράζοντας και σκίζοντας, όσο να καταρτιστέ τελειος και να πέσει, αλλά 'Ερμωνα, σαν μπόλπα στή φιλολογία μας, μπαινόντας με το πρώτο βιβλίο του π'λίτ στο μεγάλο κατέρα του. Τα μεγάλα όνόματα, βλέπετε, είναι β'ρυ φ'ορτωμα για όσου: τ'αχουν και κίνουν τον κόσμο σαληρό σ' αυτούς. 'Αλλιώτικα θα γράφαμε για το Λέαντρο, α δε λεγότανε Παλαμάς, και δε θ'α δυσκολευόμαστε καθολου να πούμε τότε πώς τα «πρώτα τραγούδια» του είναι διαλεχτά βιβλίο που μπορεί να τιμήσει κ' ένα μεγαλύτερό του στα χρόνια και πιο άκουμένο ποιητή.

ΜΟΝΑΣΙΩ'ΗΣ

Τάκουσες ; Τάκουσε ο 'Αντρέας και τόντις θυμήθηκε πώς τότες στο ζοχικό του, τήν πέμπτη τρεις του Τρυγητή - λίγο λίγο ξεβουτούσανε λές στο μνημονικό του όδες οι λεπτομέρειες της σημαντικής μερομηνίας - όταν είδε τί τρέχει ο Μαλακός και χταπίδια δεν άνακαλυψε κουκούτσι, πλεροφόρησε ο 'Αντρέας τον κ. 'Αρτό, να τονέ βωτήση άπονήρεφτα π'ως του φαίνετκι. 'Απάντηση έννοείται δεν έδωσε το γιατρούδακι καμιά. Και διές άξαφνα τον άθ'ωο τον άνθρωπο ! παραπανι τ'ώρα είχε άφτος που δεν του άπαντούσανε. Θα παράπεσε, λέει, το γράμμα του. Περιέργο που παραπέφτουνε πάντα, μόνο τα σπυδαία τα γραμματα ! Νά θ'άρβος και να σου άφτάδεια ! Με τή μύτη του τή σηκωμένη, το πνιγμένο του το μπόι και το ύφος του το πηδηχτό ! Που να χαθ' ! Τήν ξαναπαιρνε τον 'Αντρέα ο θυμός. Συλλογίστηκε συνάμα πώς ανάγκη να διορθωθ'ε π'α το κακό. Στο νοσοκομείο θα θορβ'ωνε κιόλας, μπροστά σ'ε όλη τή γιατρική τήν παρία, πιο αίγιυρα παρά σ'ε κουβέντες με τον Κλυζιού, το κάμωμα τ'α συνείδητο 'Ισια ίσια τήν τρίτη, δεκατέσσερεις, ή θερμκρασία νοστιμούτσικη, 36°1 - 37°3· μά σ'α να σκυραίνανε τα πραματα ή κούραση ξανάπασε από το π'ριβ' τή νύχτα ιδρώσανε τα πόδια της,

χρειάστηκε μάλιστα και κάμποσο μπισμουττο. Λοιπόν ο 'Αντρέας τήν άβριανή, τεταρτη, δικαπέντε, είπε να είδωποιήση για καθε άπνυτεχούμενο τον Κλυζιού, και του έγραψε φαρδεις πλατειες όχτώ σελίδες, δηλαδή αν τύχη και τους φέρη τήν Κατινούλα στο νοσοκομείο, να ξέρουνε πώς συνήθισε το καρτίσι, τί φροντιδες θέλει, πώς έμαθε, τί τρώει, τί πίνει και πώς κοιμάται. Οδηγίες για το γιατρό ή για το νοσοκόμο που θα τή νοιάζεται. 'Η κούραση βαστούσε παντα, κρύωνε, γύρεβε να ζεσταθ'ε και μπισμουττο.

Κοίταζε όμως τή θερμοκρασία· 36°1.36°9 Τί κριμα να τήν πάνε ! Τήν πέμπτη δεκαξη 36°1 37°3· τής έτσουζε καπου καπου ή ούρήθρα ξακολουθούσε και το μπισμουττο. Μικροδουλεές. Καμιά κούραση. Το ίδιο τ'απόγεμα, έλαβε ο 'Αντρέας από τήν 'Ιταλία και κάτι βιβλία που πρόσμενε· τα γάρηκε. Τα γάρηκε μαζί του ή Κατινούλα. Μιλήσανε όλη μέρα για το νοσοκομείο, για το χειρούργημα για τή γιατρεία. Τήν παρασκευή, δεκαεφτά, ύστερις από το πρόγεμα, έκαμε κ' ένα σαλτο ίσα με κει κάτω, να δη' έκαμε και βίζιτα στο διεφτυντή του νοσοκομείου· το ιδιαίτερο το κμαρακι άδειο για τήν ώρα και στή διαθεσή του. Μά τους έλειπε το χρεικ

ζούμενο το κρεβάτι για τήν άρρώστια που είχε ή Κατινούλα. Συζητήσανε, το ζετασανε, άπ'φασίσανε πώς μπορεί να φέρη στο Νοσοκομείο, σαν έβρη, το κρεβάτι το δικό της, να παρη κι όλα τ'αναγκάκια. Πύσις σ'πίτι· και σήμερα μπισμουττο· τίποτις άλλο· 36°1.37°3. Αί ; τί λές ; Στο νοσοκομείο π'α θα τής κόψουνε και το δυσαρεστο άφτο που τήν άδυνατιζέι, που δεν παθει με το μπισμουττο. Γιατί να μη βαλουμε σ'ε μια βαλιτσα ό τι έχουμε ανάγκη ; Το β'αδι, όταν τήν π'αγιασε, τής τα συγύρισε κιόλας ο ίδιος. Το σαββατο, δεκοχτώ, πόνεσε ή φούσκα· ή Κατινούλα ξύπνησε δίχως πολλ κέφι· όπως τον 'Αντρέα, έτσι και τήν Κατινούλα τή σταναχωρούσε να διαταξη, να μην είναι βέβαιη τήν παραδερνε, τήν έ έθιζε κ' ή άρρώστια ή ένοχλητική που τήν άπαγοήτεβε, που δεν τής άφινε ήσυχία· λαχταρούσε να γειάνη το παιδί· μπορεί συναμα, ενώ από τή μια μεριά το ποθούσε, από τήν άλλη να φοβότανε τα νοσοκομεία και τα νοσοκομείατα.

Νά μην τα πολυλογούμε, τής τσακίστηκε το κευράγιο, απελπιστηκε, άρχισε να κλαίη. Μανι μανι στέλνει ο 'Αντρέας το μεγάλο της το κρεβάτι στο νοσοκομείο, άνεβαζέι στήν κάμερή της ένα μικρότερο προσωρινό, γράφει του διεφτυντή, τ'έπει



ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ

## Ο ΝΙΚΟΣ

Καλέ μου φίλε. Τοῦ πόνου μου ἡ φαρμακεύτρα πνοὴ δὲ θὰ ξεθυμῆναι ποτέ. Μοῦ φαίνεται πὼς φρεσκοπληγωμένη θὰ εἶναι ἡ καρδιά μου πάντοτε, ἀκόμα καὶ στὴν τελευταία τῆς ζωῆς μου στιγμῆ. Τὸ ξέρω. Θὰ κατέβω στὸν τάφο χωρὶς νὰ μυριστῶ τοὺς ἀσπρὺς ἀνθούς τῆς ἀναγέλαστρας εὐτυχίας.

Ἄκουσε, φίλε μου. Ἄπο μικρὸ παιδί μ' ἔμαθε στῆλλα ἡ γλυκεῖά μου ἡ μάνα — ὁ Θεὸς ν' ἀναπάφῃ τὴν ψυχούλα της — πὼς τὸ πιὸ ἱερὸ πρᾶμα στὸν ἄνθρωπο εἶναι ἡ τιμὴ καὶ πὼς καλύτερα νὰ χάσῃ κανένας τὴ ζωὴ του παρὰ τὴν τιμὴ του.

Κάποιο ψυχικὸ, μὰ τὴν ἀλήθεια, συγκλονισμὸ νοιώθω σὰν ξαναφέρνω στὴ μνήμη μου τί μοῦ ἔλεγε συχνὰ πυκνὰ ἡ συχωρεμένη.

Ἄμὴ ξεχνᾶς, παιδί μου, πὼς ἀὴ τιμὴ τιμὴ δὲν ἔχει καὶ χαρὰ στὸν πού τὴν ἔχει. Ὅπου κι ἂν βρισκεσαι πρόσθε νὰ κρατῆς πολὺ ψηλά τὴν τιμὴ καὶ τὸ καλὸ ὄνομα, πού κληρονόμησες ἀπὸ τοὺς γονεῖς σου. Παιδί μου Νικό μου, οἱ γονεῖς σου ζήσανε καὶ θὰ πεθάνουν φτωχοὶ μόνο καὶ μόνο γιὰ τὴν θελήσανε νὰ φυλάξουν ἀσπίλη καὶ ἀμόλυπτη τὴν τιμὴ τοῦ σπιτιοῦ καὶ τῆς ραμῆλιας τους. Τὸ καλὸ τῶνομα, γιέ μου, δὲν ἀγοράζεται μὲ χρήματα. Ἡ τιμὴ δὲν πουλιέται.

Καὶ μοῦ εἶχε πῆ τόσο πολλές φορές τὰ λόγια αὐτὰ καὶ μοῦ τὰ ἔλεγε τόσον ἐκφραστικὰ καὶ μ' ἕνα τόσο βαρὺ κι' αὐστηρὸ τόνο πού θαρρεῖς καὶ χαρᾶχτήκανε βαθιὰ κι' ἀσβεστα μέσα στὰ φυλλοκάρδια μου.

Καὶ δὲ θὰ ξεχάσω ποτές, πὼς κάθε φορὰ πού μοῦ τᾶλεγε, φιλοῦσα τὰ χέρια τῆς μαννούλας μου καὶ τῆς ἔδινα πολλές ὑπόσκεισες καὶ τῆς ἔλεγα πὼς θὰ προτιμῆσω νὰ ζῆσω φτωχὸς καὶ τίμιος παρὰ ἄρχοντας κι' ἄτιμος. Καὶ μὲ βρέχουνε τὰ δάκρυα σὰ θυμοῦμαι πὼς κχτευκαριστήμενη τότες ἡ ἀμοιρὴ μου μάνα μ' ἔπαιρνε στὴς ἀγκάλες της καὶ γέμιζε τὸ παιδιακίσιό κεφαλάκι μου ἀπὸ θερμὰ φιλιὰ μητρικῆς ἀγάπης.

Αὐτὸ, φίλε μου, εἶναι τὸ πρῶτο μέρος τῆς δὴγισῆς μου. Θὰ ἔχῃς τὴν ὑπομονὴ ν' ἀκούσῃς καὶ τὸ δεῦτερο ;

Ἄκουσε λοιπόν. Πέρασαν χρόνια κάμποσα. Ἐγὼ μεγάλωσα. Τὶς σπουδῆς μου στὸ Πολυτεχνεῖο

τώρα μὴπως κ' ἔπιασε κανένας τὴ θέση πού τῆς εἶχανε φυλαγμένη. Τὸ σάββατο ἐκεῖνο, ἡ θερμοκρασία 36°4, τὸ πρωί: τὸ βράδι: 37°9. Ναι, ἔ; δοκιμάσσουνε καὶ τὸ νοσοκομεῖο, τί θὰ βγῆ. Τὴν κεριακὴ, δεκαενια, φέρσε ὁ Ἄντρεας μιά φορεσιὰ καινούρια πού τοῦ ἔφερε ὁ βράφτης, κάθισε τὴν Κατινούλα μας στὰμάξι καὶ γελαστός γελαστός τὴν πῆγε στὸ νοσοκομεῖο, χωρὶς νὰ καταλάβῃ ὁ ἴδιος καλὰ καλὰ πὼς ἔγινε τὸ πρᾶμα: μὲ τὸν τῶνοισε τὴν ψεσινὴ δταν ἔστειλε τὸ κρεβάτι. Ὅλα συγυρισμένα, σὰ φτάσανε οἱ δύο τους, ἔτοιμα, παστρικά: τὸ κρεβάτι στημένον: ἔλαμπε στὴν τζιμινέα κόκκινη ἀνκρῆμένη καρβουνοφωτιὰ. Τὸς ἔρσε πολὺ. Βλέπει; Γιατί τάχα νὰ μὴν ἔρθουνε νωρίτερα; Τὸ καμαράκι, στενοῦσιτο ἀλήθεια, μὰ χωριστὸ σὰν πού εἴτανε ἀπὸ τοὺς ἄλλους, λὲς κ' ἔμοιαζε δικό της. Πρόθυμες κ' οἱ νοσοκόμες. Μὲ τὴν φιλία τοῦ Κλυζίου δυσκολίες πολλές δὲν εἶχε. Ὁ Ἄντρεας τῆς βᾶσταζε συντροφικὰ ὅσο θέλησε, γιὰ τὴν σπῆταλια δὲ σοῦ δίνεται ἄδεια παρὰ μιά ὥρα τᾶπόγεμα καὶ δύο φορὲς τὴ βδομάδα, νὰ ἐπισκέφτεσαι τὸν ἀρρώστο σου. Ἡ θερμοκρασία ἔτσι κ' ἔτσι, 37°-37°6. Δὲν πρόσμενε καὶ καλῆτερα μὲ τὸ μετακόμισμα καὶ τᾶμάξια. Ἡ νύχτα ὅμως κακορίζικη: δὲν ἔκλεισε μᾶτι τὸ

τίς εἶχα τελειωμένες. Ἡ μάνα μου εἶχε πεθάνει.

Ἐνα βράδι σὲ κάποιαν ἐσπερίδα γνώρισα ἕνα κορίτσι ἀρκετὰ ἀνοιχτόκαρδο. Ἐγὼ ἤμουν εἰκισπέντε χρόνων. Ἐκεῖνη θὰ εἴτανε δεκαενια, εἰκοσι χρόνων κ' εἴτανε στολισμένη ἀπὸ πολλὰ ψυχικὰ καὶ σωματικὰ χαρίσματα. Ἐξυπνη κι' ὀμορφη: ἀρκετὰ γραμματισμένη καὶ ντυμένη μὲ περίσσια χάρη. Εἴτανε ἀπόλαψη νὰ τὴν βλέπῃς καὶ κατὶ τὸ θεῖο κι' ἀληθιμόνητο νὰ τῆς κουβεντιάζῃς. Σωστὴ, φίλε μου, γόησσα. Ἐκεῖνοι οἱ ἀγγελικοὶ μορφομοί, ἐκεῖνες οἱ θελχτικὲς κινήσεις, ἐκεῖνα τὰ μεστὰ λόγια μποροῦσανε νὰ μαγέψουν τὸν καθένα. Καὶ τί νὰ σοῦ τὰ πολυλογῶ; Ξέρω πὼς ἀγαπᾶς τίς συντομίες καὶ πὼς δὲν ἔχεις καμιάν ὄρεξη ν' ἀκούσῃς φιλοσοφίες. Μὰ ἐννοια σου. Θὰ σοῦ δηγηθῶ ὅλα τὰ τρέξαντα ξερά-ξερά.

Τὸ καημένο τὸ κορίτσι μὲ μόλις γινώρισε, ἄρχισε νὰ δείχνῃ μιὰν ἰδιαίτερη συμπάθεια γιὰ μένα. Γλήγορα κατάλαβα πὼς οἱ ψυχὲς τῶ δυοῦν μᾶς εἶχανε κάποια πολὺ σημαντικὴ ὁμοιότητα. Μιλήσαμε γιὰ πολλὰ ζητήματα καὶ πρὸ πάντων γιὰ τὴν Τέχνη. Εἶδα μ' ἐκπληξῆ πὼς εἶχε σπάνια καλλιτεχνικὴ ἰδιοφυῖα κι' ἀκούσ' ἀπὸ τὸ δαχτυλιδένιο στόμα της πολλὲς ἀρκετὰ πρωτότυπες ἰδέες.

Ὅταν τέλειωσε ἡ ἐσπερίδα κείνη μὲ κόπο πολὺ καληνύχτισα κι' ἀποχωρίστηκα ἀπὸ τὴ Λώρα. Μὰ ἀπὸ τὰ ὄργα μάτια της καὶ τὸ παραπονιαρικό βλέμμα πού μοῦ ῥριζε σὰ μοῦ σφιχτόσφιζε τὸ χέρι, κατάλαβα πὼς κ' ἐκεῖνη λυπήθηκε κατακάρδα γιὰ τὴν ἀσπλαγχνὴ ὥρα πού πέρασε τόσο γλήγορα.

Ἡ ψυχὴ μου ἀπὸ τότες ἀποζητοῦτε πάντα τὴ Λώρα. Εὐτύχησα νὰ ξαναταμωθῶμε ἕλλη μιά φορὰ σὲ μιὰν ἄλλη ἐσπερίδα στὸ ἴδιο σπῆτι ὕστερ' ἀπὸ μιὰ βδομάδα. Τώρα μοῦ μιλοῦσε ἐμπιστευτικὰ σὰν ἀδερφὴ ἡ Λώρα καὶ μὲ τὰ λόγια καὶ τίς ὑπερκόσμιες ματιές της μοῦ δίνε νὰ καταλάβω πολλά. Τί τὰ θέλεις; Γέννηκε καὶ πάλι ἡ ἐπανάληψη τῆς αἰώνιας ἱστορίας τῆς ζωῆς. Ἀγάπησα γκαρδιακὰ τὴ Λώρα καὶ πολὺ τῶθελα νὰ ξεπεράσω τὴ ζωὴ μου κοντὰ της. Καὶ χωρὶς νὰ τὸ καλοσυλλογιστῶ, ἀποφάσισα νὰ τὴν κάμω δική μου. Εἴταν ὅμως εὐκόλο ἡ δύσκολο αὐτό ;

Νόμισα καλὸ νὰ κατὰφυγω σὲ κανέναν φίλο, γιὰ νὰ μοῦ τελέψῃ μιὰν ὥρα προτῆτερα αὐτὴ τὴν ὑπόθεση. Κ' ἐνῶ ἡ σκέψη αὐτὴ στριφογύριζε μέσα στὸ μυαλό μου θυμήθηκα τὸ φίλο μου, τὸν καλὸ μου φίλο τὸν Κώστα.

Παιδί. Ὁ Κλυζίους μπόρεσε καὶ τὴν κοίταξε μόνο τὴ δεφτέρα, εἰκοσι μιά, τὸ πρωί. Τρόμαξ ὁ ἄθροπος. Τὸ κατιανὸ τὸ διάφραγμα τῆς οὐρήθρας φεγωμένο πέρα γιὰ πέρα: σὰ νᾶλειπε κ' ἕνα κομματάκι ἀπὸ τὴ φύσκα. Πολλοὶ γιατροί, πολλοὶ μαθητάδες μαζωμένοι στὴ σάλα ὅπου τὴν ζέταζε ὁ Κλυζίους. Ἄπορούσανε ὅλοι.

Ἄκαλὰ μᾶς τὴ χειρουργήσανε ἀλήθεια! εἶπε ὁ Κλυζίους στὴν παρῆα.

Μὰ δὲν ἤξερε ἀκόμη ὁ ἴδιος πὼς νὰ τὸ κάμη τέτοιο χειρουργημα, σὲ τέτοια ἐλεεινὴ δυσκολοδόλεφτη κατάσταση. Ἄπο τίς νοσοκόμες κι ἀπὸ ἕνα ἑσωτερικό, ἔμαθε τᾶπόγεμα ὁ Ἄντρεας πὼς γυρεθε ὁ γιατρός τὸν τρόπο καὶ τὰ μέσα. Τὶς ἀκόλουθες μέρες βρωτοῦσε ὁ Κλυζίους καὶ δύο τρεῖς συναδέρφους: ἔφερε μάλιστα πῆτηδες ἕνανε νὰ τονε συμβουλευτῆ, ὁ ἀξιος καὶ τόντις συνείδητος μάστορης. Λέγανε ὅμως στὸ νοσοκομεῖο πὼς τὸ χειρουργημα θὰ γίνῃ καὶ πὼς ἀπὸ συνείδηση μονάχα δὲν ἔδειχνε ἀποφασισμένος. Ἡ Κατινούλα πού ἔκουσε τὰ λόγια του τὴ δεφτέρα, πού τοῦ εἶδε ὅλους σαστισμένους, χαϊρότανε πού ἔπεσε πᾶς σὲ καλὰ χέρια.

Πρόσμενε μὲ θάρρος καὶ μ' ἐλπίδα. Πρόσμενε κι ὁ Ἄντρεας, πρόσμενε ὅμως πῶς ἀνυπόμονα, καὶ

Ἄυτός, εἶπα μέσα μου, θὰ τὰ σιάξῃ ὅλα.

Κ' ἔτρεξα πάραυτα στὸ σπῆτι του, τοῦ εἶπα ἕστερα τὴν ἀπόφασή μου καὶ ζήτησα τὴ γνώμη του πρῶτα κ' ὕστερα τὴ φιλικὴ του ἀρωγή.

Ὁ Κώστας στὴν ἀρχὴ δὲ μοῦλεγε τίποτα, φαινότανε σὰν πολὺ σκεπτικός. Ἐγὼ παραξενεύτηκα γιὰ τὴ σιωπὴ του κι' ἄρχισα νὰ τον ἐρωτῶ τί ἔχει. Ὁ Κώστας ὕστερ' ἀπὸ πολλοῦ; δισταγμοῦς μοῦπε μὲ κάποια στενοχώρια:

— Πρέπει, Νίκο, νὰ σοῦ πῶ κατὶ. Θαρρῶ πὼς δὲ θὰ κάνῃς ἀσκημα νὰ τὸ ἀκούσῃς.

— Νὰ μοῦ το πῆς, Κώστα, θὰ σ' ἀκούσω.

— Τὴν ξέρεις τὴ Λώρα ;

— Μὰ σοῦ εἶπα πὼς τὴνε γνώρισα σὲ δύο ἐσπερίδες. Κορίτσι ὀμορφο, ἐξυπνο καὶ γραμματισμένο. Τί ἄλλο θελω ;

— Καλὰ, μὰ ξέρεις τὰ οἰκογενειακὰ της καὶ τὴ ζωὴ της ;

— Ὅχι, Κώστα μου, γιὰ λέγε μου...

— Νίκο, θὰ σοῦ τὸ πῶ. Ἡ μάνα της σὰν ἐζούσε μαθε πὼς δὲν εἶχε καλὸ ὄνομα. Κ' ἡ κόρη, λέει ὁ κόσμος, πὼς θὰ ξεπερασῇ τὴ μάνα. «Τὸ φυσικό σου θ' ἀκλουθήσῃς, παιδάκι μου» λέει μιὰ παροιμία. Πολλοὺς ὡς τὰ τώρα ἀκούω πὼς ξελόγιασε ἡ Λώρα, μὰ κανένας δὲν κόπησε νὰ τὴν πηρῇ. Ἐσὺ, Νίκο, τί λὲς ;

Σὰν κεραυνοὶ πῆσανε στὸ κεφάλι μου τὰ τελευταῖα τοῦ Κώστα λόγια. Δὲν ξέρω τί ἔπαθα ἐκεῖνη τὴ στιγμῆ. Θάρρεψα πὼς ἕνα μαῦρο σὰν πῆσσα σκοτάδι μαζεύτηκε γύρω στὰ μάτια μου. Ἐμειν' ἕλαλος δὲν ξέρω κ' ἐγὼ πῶση ὥρα. Ὑστερα, ὕστερα σηκώθηκα μ' ὄρμη κ' ἔτρεξα βιαστικὰ στὸ σπιτάκι μου.

Μπῆκα στὴν κάμαρά μου καὶ σφάληξ' ἀπὸ πίσω μου τὴν πόρτα. Καὶ παραδόθηκα σὲ σκέψες μπλεγμένες.

Στὴν ἀρχὴ ἔφερα μπροστὰ στὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου τὴν ἀγαπημένη μου Λώρα, ἀγνή καθὼς τὴν ἤξερα πρὶν ἀνταμῶσω τὸν Κώστα, τέλειε καθὼς τὴνε βρῆκα στὴς δύο ἀληθιμόνητες ἐσπερίδες.

Θυμήθηκα τὰ ξυπνότατα λογάκια της, θυμήθηκα τίς σπάνιες χάρες της, θυμήθηκα τὴν ἀθονοβολαλοῦσα φωνὴ της κι' ἀνατρίχιασα ἀπὸ κατὶ πού μῆτε χαρὰ εἴτανε μῆτε λύπη. Λίγωνα, λίγωνα...

Καὶ πού νὰ τολμήσῃ, φίλε μου, στὴν κρίσιμη ἐκεῖνη στιγμῆ ὁ νοῦς μου νὰ πετάξῃ στὸ ἀγνὸ τῆς Λώρας μέτωπο, ἀκούς ; νὰ της πετάξῃ λέγω κατὰμουτρα τὸ ἀβεβαιο μὰ ὄχι, τὸ ἀπίστευτο καλύτερα

μάλιστα ἡ ψυχὴ του μέσα του ἀγρίεθε, τώρα πού τὸ καταλάβαινε πῶς ξάστερα, τί ὄλεθρος σταθῆκε γιὰ τὴν ἀρρώστη πέτσι τὸ χειμῶνα, ἡ πίστη του στὸν ψεφογιατρός. Ἐβγαίνει ὁ δύστυχος ὁ Ἄντρεας ἀπὸ τὴ σειρά του, ἐβγαίνει ἀπὸ τὴν κανονικὴ του τὴ στρατὰ, μὲ τὰ παραστρατήματα, μὲ τίς ἀφανταστες ἀταξίες τῶν ἄλλωνῶνε, καὶ τὸ πόδι του καταντοῦσε πῶς ἀβεβαιο στὸ πάτημά του. Ἴσως γιὰ τοῦτο ἀλάκαιρη μὲ βδομάδα ἐμεινε ἀβουλος καὶ δίσταζε ὡς τὴν ὕστερη στιγμῆ. Κι ἀποῦ τὴν πῆγε στὸ Νοσοκομεῖο τὴν Κατινούλα, ὄχι μόνο ἀνησυχούσε πού δὲν τὴν εἶχε σπῆτι του νὰ τὴ φροντίζῃ, παρὰ τὸν πείραζε, τὸν ἐρήθιζε τὸ παραμικρό. Τὸν νοῖωσε πὼς δὲν εἴτανε στὰ σύγκαλά του καὶ θυμῶνε ἀκόμη περισσότερο, θυμῶνε μὲ τὸν ἑαυτό του. Θυμῶνε καὶ μὲ τοὺς ἄλλους. Ἀλήθεια πού ὅσα ἔδλεπε τοῦ ταράζανε καταβάθα τὴν καρδιά. Ἐρχότανε κάθε μέρα ἐννοεῖται νὰ δῆ τὴν Κατινούλα καὶ γιὰ νὰ πᾶρ ὡς τὴν κάμερή της, διαβῆνε ἀπὸ τὴν κοινὴ τὴ σάλα, ὅπως τὴ λῆνε, ἀπὸ τὴν κοινὴν ἢ καλῆτερα τὸ ὑπνοτήρι. Μιὰ μεγάλη μακρινὴ σάλα μὲ τρεῖς σειρὲς κρεββάτικ, ἡ μιὰ στὴ μέση, κολλητὰ στους τοίχους οἱ ἄλλες δύο, δεξιά κι ἀριστερά. Πενήντα πέντε κρεββάτια ὅλα μαζὶ.

στίγμα, τὸ στίγμα πού κατὰ τὰ λεγόμενα τοῦ Κώστα κληρονόμησε ἀπὸ τῆ μάνας της ; Εἶμωνα τυφλωμένος ἀπὸ τὴ μέθη τῆς ἀγάπης.

Μὰ τί μ' ἐμελλε πίσω-πίσω μένα ; Μήπως μποροῦσα νὰ ζήσω χωρὶς τὴ Λώρα ; Μποροῦσα νὰ σβύσω ἀπὸ τῆς καρδίας μου τὰ φύλλα πύθους ἐρωτευθεμένων κ' ἱλπίδες οὐράνιες ; Μποροῦσα νὰ πνίξω μέσα μου τὸ ἀπέραντο τῆς ψυχῆς συναίστημά μου ;

Ἐγὼ διψοῦσα τὰ χεῖρα της καὶ τὰ γητέματά πού θὰ μὲ λιγώνανε. Ἐγὼ ποθοῦσα τὰ πάντιμα μῦρα της γιὰ νὰ μυρώσω τῆς ζωῆς μου τίς στιγμές. Ἄχ ! πῶς ἤθελα νὰ χαρῶ τοῦ βίου τίς θωπιεῖς καὶ τὰ χάρματα γυρτὸς στὰ ζωηφόρα στήθια της !

Τέλειωσε. Ἡ Λώρα ἔπρεπε, εἶταν ἀνάγκη νὰ γίνῃ δική μου.

Μ' ἀξάνου τὰ λόγια της μάνας μου ξεπροβάλανε ἀπὸ τὰ βῆθη τῆς ψυχῆς μου καὶ στηλωθήκανε μπροστά μου φριχτὰ κι' ἀπειλητικά.

Καὶ στή θεία τους ἄλλες σκέψεις ἄρχισαν νὰ γοργοσαλεύουσε μέσα μου.

Ὁ Κώστας δὲν μπορεῖ, ἔλεγα, νὰ μοῦ πῆ ψέματα. Εἶτανε δυνατό ; Λοιπὸν ἡ Λώρα, τάγαπημένο μου πλασματάκι, ἔφερε ἀπάνω της τὸ μαῦρο βύπο τῆς ἀτιμίας ; Κ' εἶταν ἔτοιμη νὰ λερῶσθαι καὶ τὴ δική μου τὴν τιμὴ ;

Ὅχι, χίλιες φορές ὄχι. Ποτὲ δὲ θὰ παραδεχτῶ νὰ δῶ κατασπιλωμένο τένομα τῆς οἰκογένειάς μου. Θὰ προτιμήσω, μὲ τὴ σκιά τῆς μάνας γου, νὰ ζήσω δυστυχισμένος κ' ἐντιμὸς παρά εὐτυχισμένος κι' ἄτιμος. Ἡ Λώρα δὲ θὰ γίνῃ δική μου.

Κι' ἀπὸ τότες κράτησα τὴ στερεὴ μου αὐτὴν ἀπόφαση.

Ἄκουε ἐκεῖ καταδικη ; Εὐτυχισμένος κι' ἄτιμος ἢ δυστυχισμένος κ' ἐντιμος.

Ὡ ! τὸ καταραμένο αὐτὸ δῆλημα πού συνέφρασε γιὰ πάντα τὴν οὐρανὸ τῆς ζωῆς μου καὶ γέμισε ἀπὸ συντριμια καὶ χαλάσματα τὴν ψυχὴ μου ! Ἄλλοίμονο ! Εἶναι σβυστὰ πιά όλα τὰ φῶτα τοῦ κόσμου γιὰ μένα. Δὲν ἔχω μάτια, ν' ἀγναντέψω τὴ μαγεῦτρα χαρὰ.

Φίλε μου. Εἶναι γίγαντας, εἶναι ὑπερανθρώπος ἐκεῖνος πού μπορεῖ νὰ σβύσῃ τὴ φλόγα τῆς πιδ μεγάλης ἀγάπης του καὶ νὰ ἐκμηδενίσῃ τὸν πιδ θεωριωμένο ἔρωτά του. Ἐγὼ, τί νὰ σοῦ πῶ ; οὐτ' ἔχω οὐτ' ἐλπίζω νὰ ἔχω ποτὲ τὴ τὴ δύναμη νὰ νικήσω καὶ νὰ κουρελιάσω τὴν πρωτάκουστη συμπάθεια πού ἔτρεφκ καὶ τρέφω ἀκόμα γιὰ τὴ Λώρα.

Περνοῦνε τὰ χρόνια καὶ διαβαίνουν οἱ καιροὶ χωρὶς νὰ μποροῦν νὰ ποκοιμίσουνε τοῦλάχιστο γιὰ μιὰ στιγμή τὸν πόνο μου.

Μὰ ἴσως μοῦ πῆς πῶς δὲν ἔκανα καλὰ ν' ἀπαρνηθῶ καὶ νὰ ποφύγω γιὰ πάντα τὴ Λώρα. Ξέρω, φίλε μου, πῶς ἀγαπᾷς όλες τίς νεωτεριστικὲς ἰδέες καὶ πῶς παραδέχεσαι ἴσως καὶ σύ, καθὼς μερικοί, πῶς ἡ ἔννοια τῆς τιμῆς εἶναι μιὰ παλιὰ ἀνθρώπινη πρόληψη, πού δὲν μπορέσαμε ἀκόμη νὰ τὴ διώξουμε ἀπὸ μέσα μας. Νὰ σοῦ πῶ ; Ἄφισέ με, φίλε μου, νὰ πνίγωμαι μέσα στὰ νερά αὐτῆς τῆς πρόληψης. Πῆς πῶς ἔχω μυαλὰ μεσαιωνικά. Μ' ἀρέσει πολὺ σὰν ἱππότης ἄγρυπνος νὰ κρατῶ πολὺ ψηλὰ τὴν τιμὴ μου.

Καὶ γι' αὐτὸ, καθὼς σοῦ ἔλεγα καὶ πιδ μπρὸς, τοῦ πόνου μου ἡ φαρμακεύτρα πνοὴ δὲ θὰ ξεθυμάνῃ ποτὲ. Ναι, τὸ πῆρ' ἀπόφαση. Θὰ κατέβω ὅτὸν τάφο χωρὶς τὰ μυριστῶ τοὺς ἄσπρους ἀνθούς τῆς εὐτυχίας, πού μόνη ἡ Λώρα μποροῦσε νὰ μοῦ χαρίσῃ.

Καστελλόριζο. Μ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

## Ἡ Κοινὴ Γνώμη

### NEA ZOH

#### Ἀγαπητὴ «Νουμά»,

Διάβασα μὲ προσοχὴ καὶ μὲ χαρὰ τὸ κριτικὸ ἄρθρο τοῦ Παλαμᾶ στὰ τελευταῖα «Παναθηναῖα» γιὰ τὴν «Παγὰ λαλέουσα» τοῦ Νιρβανα. Τὸ διπλό μου συναίσθημα μοιράζεται ἔτσι ἡ προσοχὴ πηγαίνει στὸν Παλαμᾶ, πού τὴν ἀξίζει καὶ στὰ παραμικρότερα πού γράφει, καὶ ἡ χαρὰ πηγαίνει στὰ «Παναθηναῖα» πού ἀρχινήσανε νὰ τυπώνουν κι ἄρθρα στὴν καθάρια δημοτικὴ γραμμένα.

Καιρὸς εἶταν πικὴ νὰ νιώτῃ ὁ κ. Μιχαηλίδης τὴ δουλιὰ του καὶ τὰξίζουσε χερσοκροτήματα πού τὴν ἐνίωσε. Ἰσαμε τώρα φοβότανε τὴ δημοτικὴ, ἂν καὶ τὴν κορτεντζαρίζε, καὶ ὁ φόβος του αὐτὸς, ὁ ἀδικιολόγητος, τὸν ἀνάγκασε ἄλλοτε νὰ νιρνεῖται τίς στήλες του στὸ «Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου» καὶ σὲ δυὸ ἔξοχα σονέτα φημισμένου Κορφαίου ποιητῆ. Νὰ τώρα πού ὁ φόβος χάνεται κι ὅπως εἶδαμε σήμερα ἄρθρο τοῦ Παλαμᾶ στὰ «Παναθηναῖα», θὰ δοῦμε αὐριο σ' αὐτὰ ἄρθρο τοῦ Ψυχάρη καὶ τοῦ Πάλλη κ' ἔτσι σιγὰ σιγὰ τὰ «Παναθηναῖα» θὰ γίνουν τόνει-

ρεμένο περιοδικὸ τῆς Ρωμισσύνης, ὅπως εἶναι σήμερα τὸ πιδ καλοτυπωμένο καὶ τὸ πιδ νοικοκυρεμένο περιοδικὸ.

Σφιγγοῦμε τὸ χεῖρι τοῦ κ. Μιχαηλίδη, μὰ σφιγγοῦμε καὶ τὸ χεῖρι τοῦ φίλου Ζητουσιάτη πούνα : ὁ σπουδαιότερος ἐργάτης αὐτῆς τῆς μεταμόρφωσης, γιὰτὶ ὄλοι τὸ ξέρουμε πιά πῶς ἀπὸ τότε πού διευτύνει ὁ Ζητουσιάτης τὰ «Παναθηναῖα» ἀρχίνησε ἡ δημοτικὴ νὰ θρονιάζεται σὰ βασίλισσα σ' αὐτὰ καὶ νὰν τοὺς δίνει νὰ κ' ἀληθινὴ ζωὴ.

Δικός σου  
ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ

## Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Εἶχαμε ἀναγγεῖλει στὸ περασμένο φύλλο πῶς δὲ θὰ βγῆι φυλλο τούτῃ τῆ βδομάδα, μὰ ἀναγκαστήκαμε νὰ βγάλουμε, γιὰτὶ εἶχε περισσέψει ἀρκετὴ ὄλη ἔτοιμη στὸ τυπογραφεῖο κ' εἶταν ἰδύνατο νὰ περιμένει ἀλίκαίρο μήνη.

— Ὅστε ὁ «Νουμάς» παύοντας ἀπὸ τώρα θὰ ἐκναβγῆι στίς 12 τοῦ Τρυγητῆ μὲ δωδεκασίλιδο φύλλο.

— Ὅλ' οἱ ἀνιμερκουρικοί τὴ μέρα τῆς ἐκλογῆς φωνάζανε Ἄλλαγή—καὶ λογαριασμὸ (ἐννοώντας πῶς πρέπει νὰν τοὺς δώσει δηλ. λογαριασμὸ γιὰ τὰ χρήματα τοῦ Δήμου), ἀλλαγή—καὶ τὰ κλειδιά (νὰν τοὺς παραδώσει δηλ. τὰ κλειδιά τοῦ Δημαρχείου), κι ἄλλα τέτλια.

— Κανεὶς ὅμως δὲν εἶταν τόσο εἰλικρινὴς ὥστε νὰ φωνάζει ἀλλαγή—καὶ τὸ ταμεῖο, ἀφοῦ οἱ περισσότεροὶ μὲ τὸ Δημοτικὸ τιμεῖο ἐρωτοτροποῦσαν, ζητώντας τὴν ἀλλαγή.

— Πιχτήκα κάπιο ἔργο...Πορτογαλλικὸ στὸ θέατρο, οἱ «Ζωντοχῆρες» τοῦ Μαρτινέ, πούναί τόσο Πορτογαλλικὸ ὅσο καὶ τὰ δράματα τοῦ κ. Πολ. Δημητρακόπουλου.

— Γιατὶ πρέπει νὰ ξέρτε πῶς οἱ «Ζωντοχῆρες» εἶναι ἔρ'ο Ἑλληνικὸ, τοῦ Δημητρακόπουλου, πού, λέει, ἀφοῦ δὲν μπόρσσε νὰ καταχτήσῃ τὸ θέατρο ὡς Ἑλληνικὸ συγγραφέας, ἀποφάσισε νὰν τὸ καταχτήσῃ ὡς Πορτογάλλος.

— Ὁ Σταθόπουλος σὲ ἓνα ξυπνο ἄρθρο του στὴν «Ἀκρόπολη» τῆς Τετάρτης μᾶς μίλησε τόσο ἀστεία γιὰ τὸ ἔργο αὐτὸ, ὥστε θυμηθήκαμε τὸ ἑλληνικὸ τραγουδάκι πού λέει πῶς les Portugais sont toujours gais....καὶ πῶς οἱ Ἑλληνοπορτογάλλοι εἶναι πάντα ἀνάτατοι.

— Ὁ κ. Δημητρακόπουλος ἀφοῦ παρουσιάστηκε ὡς Ἰάπωνας κι ὡς Τούρκος ποιητὴς δυὸ φορές στὸ «Νουμά», ἀποφάσισε νὰ παρουσιαστῆ καὶ στὸ θέατρο ὡς Πορτογάλλος. Μὰ καὶ τίς τρεῖς φορές μὲξιλάρῶθηκε.

Ο ΙΔΙΟΣ

Δηλαδή, τριάντα πέντε ταχτικά καὶ φυλαγανε εἰκοσι πού τὰ στρώνανε ἀμέσως, σὰν τύχαινε ἀνάγκη. Ἀφτὰ ὅμως ποτέτους δὲν ἀπομνήσανε ἄδεια.

Ὅτι ἐρεβγε ὁ ἓνας κουβαλοῦσανε καὶ τὸ διαδοχό του. Γυναικῶνας τὸ μέρος ἐκεῖνο. Χωριστὴ σάλα φυσικὰ εἶχανε οἱ ἄντρες. Μὰ καὶ καὶ τὰ ἴδια πῆχτρα ἢ πῆς το καὶ θαλασσα. Θυλασσα κυματισμένη, κι ἀντὶς κύματα, κεφάλια πού προβέλιανε ἀπὸ τὰ παπλώματα, κεφάλια εἰδῶνε εἰδῶνε, φουρτουμισμένα ἢ ἀκίνητα, περμένα στὸ μαξιλλάρι, ἄσπρα καὶ τὸ στόμα τους ἀφρισμένο, κίτρινα, κόκκινα, πράσινα, μαβρα, κομμένα, δεμένα καὶ πού φκινόντανε μόνο τὰ μάτια, μόνο ἡ μύτη, σακατεμένα, κουκουλωμένα, νεκρά· μερικὰ πάλε ἀνήσυχτα μ' ἓνα κοίταγμα παραξένου· μερικὰ γελοῦσανε, λαλοῦσανε, μωρολογοῦσανε, ἢ μαλλώνανε καὶ βίζανε. Ὁ ἴδιος ἄνεμος, ἡ ἀβρόσσια, τὰ παράδενε ὄλα.

Πόνου πρόγονοι πόνων, πού φώναζε κι ὁ Σοφοκλῆς. Γέλοια δὲν ἄκουγες πολλὰ στὸ θλιβερό τὸ γυναικῶνα· κουβέντες δὲν ἄκουγες πολλές. Ὡς καὶ κείνες πού εἶχανε λαχ-αρχ νὰ νασάνουνε λιγκκι, ὡς καὶ κείνες πού ξαναρχίζε μέσα τους ἡ ζωὴ νὰ ξαναβραζῆ, ὡς κ'οἱ χειρουργημένες, οἱ γιατρεμένες ἢ καὶ κείνες πού δὲν πασκανε ἀπὸ σημαντικὴ τίποτις, ξα-

ναβρώστούσανε τὴ γειτονια, μὲ τὴν ὄψη τῆς ἀβρόσσιας. Ἀκόμη καὶ κολλητικὴ νὰ μὴν εἶναι, ἡ ἀβρόσσια τὴν ἀβρόσσια πάντα γεννᾷ. Παρατηρήθηκε ἀπὸ τοὺς γιατροὺς ἀπὸ τοὺς ἐσωτερικοὺς παρατηρήθηκε πῶς ἄμα βγαζανε τὸν ἀβρώστο ἀπὸ τὴ σάλα τὴν κοινή, νὰ τοῦ δώσουνε καμπαρὰ δική του, ἐφτὺς ἀναβρώνας, κάποτε, καὶ γλύτωνε. Ἀμὲ, πῶς νὰ βροτα-

ξῆς σὲ τέτοια κόλαση ; Γύρο σου, πλάγι σου, στὸ προσέφαλο σου κοντὰ, στὸ πρόσωπό σου, πόσες φρεῖς δὲν ψυχομαχοῦσε ἄθρωπος κι ὥσπου νὰρθῆ ὁ θάνατος, πόσα δόντια δὲν τριζανε, πόσα χῆρια καὶ πόσα ποδάρια δὲν τιναχτήκανε, πόσα κλαματα καὶ πόσες καταρες δὲ σοῦ ξεσκίσανε τῆρ-τὰ καὶ τὴν ψυχὴ, ἐσὲν τοῦ ἀβρώστου πού κοίτεσαι στὸ κρεββατι σου καὶ προσμένεις νὰ παθῆς τὰ ἴδια ! Μὰ δὲν εἶναι ἀνάγκη, γιὰ νὰ βροτανιστῆς, νὰ δῆς στὸ γείτονά σου τὸ χροπαλεμα τὸ τρομερό. Ἄξιαφνα, τὴ νύχτα, σὰν κοιμᾷται, ἢ σὰ λὲς νὰ κοιμηθῆς, βιαστικὰ βιαστικὰ, σοῦ ἀνεβαζοῦσε στὸ ὑπνοτῆρ· κανέναν ἀβρώστο πού ἡ βουθὴ του μοιάζει σὰ νὰ πετιέται ἀπὸ τὸν Ἄδη, κανέναν ἀλκολικὸ, ἢ καμιάν ἀλκολικὴ πού δυὸ νομάτοι πρέπει νὰ τὴν κρατοῦνε καὶ πού ὄλη ὄλη τὴ νύχτα δὲν παθεῖ τὴν ἄγρια τὴν κρηβγῆ. Καὶ φαντασοῦ τώρα, ὅσες γυρίζουνε

σπίτι τους, τί δεινὲς εἰκόνες στὴν καρδία τους χαραγμένες, τί ἀντίλαλους φριχτοὺς τῆς ἀπελπισίας, τί ὄλεθρους καὶ τί χαμούς, μὲ τὴ σάρκα τους μάζι θὰ φέρουνε καὶ στὰ παιδιὰ πού ἔχουνε καὶ στὰ παιδιὰ πού θὰ γεννήσουνε κατόπι. Πόνου πρόγονοι πόνων ! Ἀπὸ τὰ σπιτάλια ὁ ἄθρωπος θὰ μάθῃ αἰώνια νὰ πονῆ

Καθε φορὰ πού περνοῦσε ἀπὸ τὴ σάλα τῶ γυναικῶνε, νόμιζε ὁ Ἄντρεας πῶς κατέβαινε στὰ βασίλεια τὰ σκοτεινὰ, τί λέω ; νόμιζε πῶς πατοῦσε στὰ τρίσβαθα Τάρταρα τῆς ἀταξίας. Καὶ καθε φορὰ, τοῦ κυριέβε τὸ νοῦ ἓνα φάντασμα, γιὰτὶ τόντις σὰ φάντασμα ἐμοιάζε τὸ πλάσμα τὸ ἐλεεινὸ πού τὰντάμωνε παντοῦθε, καὶ στὸ ὑπνοτῆρ καὶ στοὺς διαδρόμους καὶ στὴς Κατινοῦλας. Τὴ γιῶριζε ὁ Ἄντρεας εἶτανε ἡ πρώτη νοσοκόμα, ἡ Μελανή. Τῆς ταίριζε τὸ ὄμα τῆς, μὲ τὰ μαβρα της τὰ μαλλιά, μὲ τὸ καστανὶ τῶ ματιῶνε της τὸ χρώμα. Ἡ ἐκφρασὴ τῆς πονεμένης κι ἀγχιθῆ, ζωηρὰ τὰ κινήματά της. Ἄψηλὴ ἀψηλὴ στᾶνκα-στηκα καὶ λιγνὴ ἀπὸ πᾶνου ἴσα μὲ κάτω σκελετός. Ὅταν ἀπλωνε τὸ μπράτσο, λὲς καὶ τῆς ἔβλεπες τίς κλειδωσιές, σὰ νὰ μὴν εἶχε πετσὶ, παρὰ μόνου κόκκαλα. Νέα ἢ δύστυχη τριάντα τριάντα δυὸ χρονῶ, μὲ δυὸ παιδάκια· κι ἔμορφη



**ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ**

κ. Φ. Λυπούμας γι' αυτό που μ'ας γράφεις, μ'αί φταιμε μεις ήν ο φίλος τρελλόθηκε και φαντάζεται πώς τον καταδιώκει ο Νουμάς; Ήλπιζουμε ή άρρώστια ν'αντι περατική κι ο κακίμος ο φίλος μας, με κατάλληλη θεραπεία, ν'άρθει στα συγκλά του, ίσου μάλιστα ή άρρώστια είναι στη αρχή της, κι ο όργανισμός του είναι αρκετά γερός. Αυτό που λέει πώς εθα βγάλει φύλλο αντιψυχαρικό για να χτυπήσει το «Νουμά», μ'ην τά πιστεύεις. Είναι της άρρώστιας σημάδια, όχι και τόσο άπαλπιστικά. Όταν σε ξαναταμώσει και σου μιλήσει για το ίδιο ζήτημα, να κάνεις πώς τον πιστεύεις και νάν του χαϊδεύεις άπαλά τη ράχη. Να δεις πώς το τέιο φέρτιμό σου θάν του κάνει καλό και θα τον ήμερίψει. — κ.Μ. Λυμ. και κυρία Οδη. Παπαμ. Οι άντρίσες σωθήκανε και να μ'ας στείλατε γλήγορα άλλες, παρακαλούμε — κ. Ν. Στ. Λάβαμε τη συντρομή του 906 και σ' εύχριστούμε. Πες του φίλου Ο, παρακαλούμε, πώς κειρός να θυμηθεί και λόγου του το «Νουμά». Του γράψαμε για τη συντρομή, καθώς και σε τόσους άλλους, μα άπάντησή τους δε λάβαμε. Γιατί δε λογαριάζουμε μερικοί τα έξοδα πούχει το φύλλο;

**ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ**

**Έντοκοι καταθέσεις**

Η Έθνική Τράπεζα δέχεται έντόκους καταθέσεις εις τραπεζικώς γραμμάτια και εις χρυσόν, ήτοι εις φράγκα και λίρας στερλίνας; άποδοτέας εις ώρισμένην προθεσίαν ή διαρκείας.

Αι εις χρυσόν καταθέσεις και οι τόκοι αυτών πληρώνονται εις το αυτό νόμισμα, εις δ' εγένετο ή κατάθεσις εις χρυσόν ή δι' έπιταγής όψεως (cheque) επί του έξωτερικού κατ' έπιλογήν του όμολογούχου.

Το κεφάλαιον κα' οι τόκοι των όμολογιών πληρώνονται έν τω Κεντρικώ Καταστήματι και τη αίτήσεϊ του καταθέτου έν τοϊς Ύποκαταστήμασι της Τραπεζίης.

**Τόκοι των καταθέσεων.**

1 1/2	τοϊς 0/0	κατ' έτος	διὰ καταθέσεις 6 μην.	
"	"	"	"	1 έτ.
2 1/2	"	"	"	2 έτ.
3	"	"	"	4 έτ.
4	"	"	"	5 έτ.

Αι όμολογίαι των έντόκων καταθέσεων εκδίδονται κατ' έκλογήν του καταθέτου όνομαστικαί ή άνωνομοι.

άκομη. Μα πού να συλλογιστή στην παραζάλη την όμορριά της ή και την υγεία της; Έτρεχε από το πρωί στο βράδι. Τρεις νοσοκόμες όλες μαζί για πενήντα πέντε άρρώστους. Και δυό δούλοι. Τους δούλους τους πλερώνανε τριάντα φράγκα το μήνα. Παίρνανε όποιοιε λάχαινε κι άλλαζανε συχνά, επειδή κανένας δεν ήθελε να μείνη με τέτοιους μιστούς. Οι δούλοι πλαγιαζανε στο σερβανί, με το κούτο το χειμών, με την κάψα το καλοκαίρι. Τα ίδια κ' οι νοσοκόμες, μιά κάμαρη γυμνή, τα στρώματά τους κ' ένα λαβαμπό να πλένονται οι τρείς ή και περισσότερες, επειδή σ' έναν κοιτώνα βάζανε κάποιες ως δέκα νομάτες. Της Μελανής της δόθηκε ζδια να πλαγιαζή όζω από το νοσοκομείο, με δικά της χρήματα έννοείται. Ο μιστός της έβδομήντα πέντε φράγκα τή μήνα. Τον άνέλπιστο προβιδικισμό τον είχε άπολάβει εδώ κ' ένα χρόνο. Έβδομήντα πέντε φράγκα, για τοσχάτος τί πλοῦτος για μιά μάνα, δυό παιδιά κ' έναν άντρα που δεν μπορούσε! Το νοίκι, στη γειτονιά, δηλαδή στο κέντρο του Παρισίου όπου βρισκότανε το νοσοκομείο, κόστιζε κάμποσο. Άναγκαζότανε λοιπόν ή Μελανή να νοικιάζη μακριά, στα προάστεια της μεγαλόπολης. Μιά ώρα δρόμος να πάη και ν'άρθη. Κοιμότανε τρεις τέσσερεις ώρες τη νύχτα, με τη βιάση, με τα παιδιά, με τον άντρα, όταν ο άντρας δεν είτανε κι άφτός σε κανένα νοσοκομείο. Ύπνο, λείει, δεν ήθελε. Και πάντα ή έννοια της στους άρρώστους. Οι νοσοκόμες πρέπει πολλές φορές ν'αναψουνε και τη φωτιά, να πιάσουνε τα κάβουνα με τα χέρια που θα πιάσουνε κατόπι και τους άρρώστους. Η Μελανή φρόντιζε για όλα και τη φωνάζανε παντού μεριά. Χρωστούσε κάθε μέρα

δώδεκα ώρες περυσία, με τις έκανε δεκαπέντε. Πότε κατάρθωνε να φάη να τσιμπήθη κάτι, σωστό μυττήριο. Τις άφίνανε καιρό, δεν προφταίνανε όμως ποτέ τους. Η Μελανή έτρωγε όρθια και την άντάμωνες μ' ένα ψωμάκι που το κρατούσε στο χέρι, ενώ μόλις ραζε τη σούπα στους άρρώστους. Τη γυρθεσαν οι άρρώστοι για τη μοναδική της την άρρωσία. Τη συμβουλευόντανε οι γιατροί βοηθούτε τους έσωτερικούς ή και τους ώδηγούτε. Μάζωνε όστόσο, μάζωνε σ' άδυνατισμένο της το κορμί, που μιά ψίφτικη δύναμη του φυτούσε μόνο ή συνήθεια της άντάρας, ή θέρημη της δουλειάς, μάζωνε τους σπέρους της τρομερής άρρώστιας, γιατί το καταλάβαινε ο καθένας πώς το χτικιο θα τη θέριζε στο τέλος, κ' έβλεπες πρξμα που δεν το χωρούσε ο λογισμός σου, σαν έβλεπες τέτοιο φάντασμα να βραστει στις άπολιγνεμένες του άπάνω τις πλάτες άλάκκιρη μιά σάλια νοσοκομείου.

Προσπάθησε ο Άντρέας άπαντωτά να της δώση τίποτα παραδες. Του κάκου. Άπαγορευμένη τα μπαζίσια στο νοσοκομείο, κ' ή Μελανή έτσι δεν πατούσε τον κανονισμό. Γύρθε ο άθρωπος να την άνταμείψη για την καλοσύνη της, κ' ενάντιο στον κανόνα δεν το λογάριζε να πλερώνεται κάθε κόπος. Του στάθηκε πολύ χρήσιμη τις όχτώ μέρες που έμεινε ή Κατινούλα εκείτερα. Το καμήνο το παιδί, για να μην άνησυχήτη τον Άντρέα, δεν έλεγε γρή για όσα είδε κι όσα έπαθε τη βδομάδα εκείνη, μα κιντύνεψε με τα σωστά της και τόλαθε ο Άντρέας κατόπι, σ' άβγήκε από το νοσοκομείο. Άλήθεια που μερικά τάβλεπε κι από τώρα. Το φαγι έλεεινός, κακορίζικο, έπρεπε να φέρης άπ' όζω, με ζδια της διεφτυσης, μα και τόζω το φαγι δεν έζιζε περισσότερο, άφησε που είχε τις δυσκολίες της ή δουλειά. Χάθηκε συνάμα, καταστράφηκε ή περίφημη όρεξη. Που για την Κατινούλα σημαίνει υγεία. Και πώς να πάρη άπάνω της, που ύπνο δε χάρηκε, όσο κι αν πάσκιζε να κοιμηθί, όσο κι αν της είτανε άπραίτητο; Στο σπιτάλι όμως ούτε να το βάλης με το νού σου πώς μπορείς να κλείσης μάτι. Όλη τη νύχτα ξακολουθώ το πατιρντί. Και δεν είναι μόνο οι άρρώστοι, δεν είναι μόνο οι λαθωμένιοι που έρχονται κάθε τόσο ή μέρα κ' ή νύχτα στα σπιτάλια διαφορά καμιά δεν έχουνε. Ίσως μάλιστα τη νύχτα ή ζωή πιο θερμοκίνητη, ο θόρυβος μεγαλύτερος, ίσια ίσια επειδή τη νύχτα περισσότερο σε ταραζει το παραμικρό. Δίπλα στην κάμαρα της Κατινούλας κάποιος άκατάπαρτα έσπανε τίν πάγο ή πήγαινε κανένας άλλος να βράση νερό, να ζεστάνη πουκάμισο ή να πάρη παννί. Στους διαδρόμους δούλοι και νοσοκόμες περνούσανε, περπατούσανε, μιλούσανε δυνατά. Που να προσέχουμε κάθε στιγμή, με την περίσση την άντάρα; Εκείνος ο κρότος, τα σπάσιμο εκείνο του πάγου την παραζάλιζε, τη σκότωνε. Κι όταν τούανε να πάψη λιγάκι, όταν ή Κατινούλα σφαλνούσε τα βλέφαρά της, άνοιγε ή πόρτα, έμπαινε ή δούλα κι άρχινοῦσε άλλος κρότος, έβριχε κανθουνα στη φωτιά, να μη σβήτη, κι ως σβήτη ο άρρωστος, αν άγαπώ.

Έτσι τους δύστυχους τους άρρώστους πάμε και τους στοιβάζουμε στα νοσοκομεία, χάρισμα. Και θαρρώμε πώς σπουδαία πράματα καταφέραμε, καμαρώνουμε κιόλας για την ελεήμονη, τη χριστιανική την καρδιά μας, χωρίς να συλλογιστούμε πώς χάρισμα βασανίζονται και πώς πεθαίνουμε χάρισμα. Είναι κριμα που με τους πρόδους της ή χειρουργική κατορθώνει και γλυτώνει πολλούς. Η πρόδο της έπιστήμης δε μ'ας άφίνει να δούμε το κακό. Η πλάνη μ'ας άπιστυφλώνει. Νομίζουμε τάχα πώς από έλεος, από κλοσύνη μας, από σπλαχνιά, χτίζουμε σπιτάλια και γενναϊοδωρούμε, το νομίζει κ' ή πολιτεία, ώςπου να καταλάβη, πώς από σφερό δικό μας το χρέος μας είναι, όλα να τα κάμουμε για τους άρρώστους, επειδή τα κάνουμε για τον έαφτό μας, τα κάνουμε για το έθνος, κ' ένα έθνος, για να ζήση, θέλει πρώτα πρώτα υγεία.

Παρατήρησε ο Άντρέας και κάτι άλλο. Το παρατήρησε ύστερης από τρεις τέσσερεις μέρες που νοσοκομείψανε την Κατινούλα. Το γράμμα του εκείνο που με τόσο προσοχή, με τόσο μελέτη έγραψε του Κλυζιού, να του άκριβολογήση τα καθέκαστα, οι δηγιές του για τις συνήθειες, τις άνάγκες και την κατάσταση της άρρώστης, για το πλεμόνι, για το

βήχα, για την κούραση, δε χρησιμείψανε σε τίποτα και πήγε ο κόπος του χαμένος. Δεν μπορείς να πής πώς στις μεγάλες τις πολιτείες, όση κι αν είναι ή δουλειά, όση κι αν είναι ή άντάρα, δεν έχουνε τη συνείδησή τους οι γιατροί; Έχουνε, μα ή συνείδησή τους δεν έχει καιρό. Μ' ένα λόγο, δεν προφταίνουνε. Το πρωί, έρχεται ο γιατρός, ο άρχιγιατρός, στο νοσοκομείο του, για τη βίζιτα που λένε. Πρέπει να δη πενήντα πέντε γυναίκες στο γυναικόνα κι άλλους τότους άντρες στον άντρώνα δίπλα. Που ν'άδειαση; Άφησε που ότχν είναι να χειρουργήση, όταν είναι μάλιστα να γίνουνε δυό τρία χειρουργήματα την ίδια μέρα, στο χειρουργήμα, και με δίκιο, συγγεντρώνεται ή δύναμη του γιατρού. Από έξαιρετική συνείδηση ο Κλυζιούς, άκόμη και σ' ά χειρουργούσε, κοίταζε κάθε άρρωστο, ήηλαδή έβριχε περινώτας μιά μκτιά σε κάθε κρεβάτι. Περισσότερο δεν μπορούσε. Παράγγειλε λοιπόν ένός μαθητή του, ένός έξωτερικού, γιατί πρέπει να μαθουνε κι άφτός, να παρακολούθηση την Κατινούλα, να του κρατήση και σημείωση. Ο γιατρός άναγκάζεται κάποτε να χειρουργήση άρρωστο που δεν τον ζέτασε ή που τουλάχιστο δεν του στάθηκε δυνατό να τον παρακολουθήση άπατός του. Βραζίζεται στη σημείωση του έξωτερικού, του έξωτερικού ή και του παραγιατρού, που συχνά έννοείται και τη διορθώνει, άμα βλέπει τίν άρρωστο. Ηρθε λοιπόν ο έξωτερικός, ο κ. Μάταιζος, στο καμαράκι της Κατινούλας, με το χερτί στο χέρι και τη βώτησε. Τη βώτησε για χίλια δυό, για τη γενιά της, για τον πκτήρα της και για τη μάνα της, για το χωριό της, πώσω χρονώ είναι παντρεμένη, άνύπαντη, και κάτι άλλα τέτια πιο θνοστα. ή άρρώστια της από που και πότε άρχισε σωρό σωρό πληροφορίες για τα ίστορικά της άρρώστιας, που πολύ καλύτερα τα ήξερε ο Άντρέας και που σπάνια τα ζέρει όποιος άρρωστος κι αν είναι για τον έαυτό του. Άρρωστος μάλιστα που όντας άπλός άθρωπος του λαού, όπως τυχαίνει στα νοσοκομεία, πολύ δε νοιώθει από νοσολογία και νοσοπαρήτηση. Τα κατάστρωσε όσα του είπε και δεν του είπε ή Κατινούλα στο σημειωματάρι του ο κ. Μάταιζος, κι άλλο άποτέλεσμα ή ζμιλία τους δεν έφερε κανένα. Μα δεν είναι και νάπορήσης. Ο κ. Μάταιζος, φρόνιμος, ήσυχος νέος και σοβαρός. Κάμποσες φορές όμως ο έξωτερικός ή ο έξωτερικός που φροντίζει για έναν άρρωστο, μπορεί και να μην είναι ειδικός για την τάδε ή την τάδε άρρώστια. Μπορεί να είναι μόνο γιατρός, να είναι στη γιατρική ο νους του, αν είναι χειρουργος, στη χειρουργική, όζω από τον κλάδο του, τότε δεν του μέλει, τότε δεν ζέρει.

Έτσι άκολούθησε και κάτι τραγικό, που κόντεψε ή Κατινούλα να πελαγώτη. Άχαμνές, αν κι όχι περίφημες, οι θερμοκρασίες της δεν είτανε. Τη δεφτέρη, είκοσι του Σποριζ, 37<sup>02</sup> — 37<sup>07</sup> την τρίτη 36<sup>05</sup> — 37<sup>06</sup> την τετάρτη, 37<sup>0</sup> — 37<sup>07</sup> την πέμτη, 36<sup>06</sup> — 37<sup>07</sup> την παρασκευή, 36<sup>04</sup> — 37<sup>0</sup>, είχε και περισσότερη διάθεση τάπόμεμα, όσο κάθησε ο Άντρέας μαζί της. Το σάββατο, είκοσιπέντε του Σποριζ, 37<sup>01</sup> — 37<sup>05</sup>. Ίσια ίσια την νύχτα εκείνη, από την παρασκευή στο σάββατο, έγινε το κακό. Η όρεξή της πάντα έλεσινή, ώστε δεν έτρωγε τίποτις, ο ύπνος της κακορίζικος. Το χειρότερο, που το πισμούτο του Άντρέα, γιατί άφτός της έδινε και στο νοσοκομείο, δεν έμοιάζε να κάμη θάματα. μιά φελούσε, μιά δε φελούσε. Άζαφνα το παθήμα κορυφώθηκε. Από τις έξη το βράδι, παρασκευή, ως τις δεκα το πρωί, σάββατο, χρειάστηκε να σηκωθί, να κτεβή από το κρεβάτι όχτώ φορές. Είχε, μ' άλλα λόγια, όχτώ κενώσεις σε μιά νύχτα. Την τελευταία και προτελευταία φορά που σηκώθηκε, καθώς έπειτα μονάχα το μολόγησε του Άντρέα, ζαλιστηκα θάρβρεψε με τα σωστά της πώς θέπομένη ζέρη. Έτρεμε, τουρτούριζε, δε βαστιότανε στα πόδια της. Μόλις είχε δύναμη να ντυθί και κίτρινο κίτρινο το πρόσωπό της. Φοβήθηκε. Από την παρασκευή ο Άντρέας παράγγειλε της νοσοκόμας να μηνήση γιατρό, να δουνε τί τρέχει, επειδή κι άπαρχής άνησυχούσε. Όταν ήρθε το σάββατο στο νοσοκομείο στις τέσσερεις ήμισυ τάπόμεμα, γιατί με τα μαθήματά του δεν άδειασε προτήτερα, έμαθε πώς μήτε γιατρό μηνήσανε μήτε δαχτυλάκι κουνήσανε. Πώς άφτό;

(Ακολουθεί)